

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศ
ด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กรณี Rio+20

จัดทำโดย นางอัษฎาพร ไกรพานนท์
รหัส 3030

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารทูต รุ่นที่ 3 ปี 2554
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศ
ด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กรณี Rio+20

จัดทำโดย นางอัษฎาพร ไกรพานนท์
รหัส 3030

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ปี 2554
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

น.ค.ช.

(หน้าอนุมัติ)

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต ของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร แสงชัย)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ ศิริไกร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(อาจารย์ ดร.จิตริยา ปิ่นทอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณี Rio+20 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำการศึกษาความพร้อมและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการดำเนินการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศ ในกรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือที่เรียกว่าการประชุม Rio+20 ซึ่งเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวเป็นประเด็นหลักของการประชุม โดยผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีโอกาสจะได้รับประโยชน์จากการประชุม Rio+20 อยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและเทคโนโลยี และการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว ในขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากผลลัพธ์ของการประชุม โดยเฉพาะในเรื่องของการกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากจุดอ่อนภายในประเทศ โดยเฉพาะในส่วนของประเด็นความเชื่อมโยงทางด้านนโยบาย ประสิทธิภาพของทีมเจรจา ข้อมูลที่จะใช้ในการเจรจา และความตระหนักของสาธารณชน ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การปรับปรุง หรือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อขจัดจุดอ่อนต่างๆ โดยควรกำหนดนโยบายสาธารณะในเรื่องการมุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวให้ชัดเจน และมีลักษณะบูรณาการ พร้อมทั้งดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะของทีมเจรจาให้สามารถแสดงบทบาทและท่าทีของประเทศไทยที่เข้มแข็งในการตอบรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว บนพื้นฐานการดำเนินงานตามความสมัครใจ และเป็นไปตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และจะไม่ยอมรับพันธกรณีที่จะนำไปสู่การกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งหากสามารถที่จะปรับปรุงจุดอ่อนต่างๆ ได้ ก็ควรพิจารณากลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy) เพิ่มเติม เนื่องจากประเทศไทยมีจุดแข็ง และมีความพร้อมในการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร โดยควรผลักดันในประเด็นที่ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ เช่น เกษตรอินทรีย์ การบริการและการท่องเที่ยว และพลังงานทดแทน นอกจากนี้ ยังควรที่จะพิจารณากลยุทธ์เชิงรับ (Defensive Strategy) สำหรับการดำเนินการในระยะยาว ทั้งในส่วนของ การวิจัยและพัฒนา และการสร้างความตระหนักรู้ และจิตสำนึกของสาธารณชน โดยที่จะต้องมีการจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรในการดำเนินงานที่เหมาะสม เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์กับสังคมไทย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาเรื่องการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณี Rio+20 ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ศาสตราจารย์ ดร. สมพร แสงชัย ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้ง ศาสตราจารย์ ดร. สุรชัย ศิริไกร และอาจารย์ ดร. จิตตริยา ปิ่นทอง รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนได้ปรับปรุงแก้ไขรายงานฉบับนี้จนปรากฏเป็นรูปเล่มอย่างสมบูรณ์ จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ พร้อมทั้งขอขอบคุณผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาสับสนุนข้อมูลตอบแบบสอบถามและเอกสารต่างๆ ทำให้รายงานฉบับนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของสถาบันการต่างประเทศ เทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ ทุกท่านที่กรุณาประสิทธิประสาทความรู้อันมีค่าและอำนวยความสะดวกตลอดหลักสูตร นอกจากนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ได้ให้การสนับสนุนในส่วนของการรวบรวมข้อมูล และการจัดพิมพ์รายงาน และขอขอบคุณนักศึกษาหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ และเป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาที่จัดทำรายงานฉบับนี้

ข้าพเจ้าหวังว่า รายงานการศึกษานี้คงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า และการดำเนินงานด้านการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศไทยต่อไปไม่มากนักน้อย

นางอัยฎาพร ไกรพานนท์

รหัส 3030

กรกฎาคม 2554

สารบัญ

	บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
	กิตติกรรมประกาศ	จ
	สารบัญ	ฉ
	สารบัญตาราง	ช
	สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ภูมิหลัง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์	4
	1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	4
	1.4 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	5
บทที่ 2	แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
	2.1 แนวคิดทฤษฎี	6
	2.1.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	6
	2.1.2 แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว	8
	2.1.3 ทฤษฎีและแนวคิดในการเจรจาพหุภาคี ภายใต้ระบบสหประชาชาติ	11
	2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
	2.2.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
	2.2.2 รายงานผลการประชุม	17
	2.3 สรุปกรอบแนวคิด	17

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3	เรื่องที่ศึกษา	19
	3.1 ผลการศึกษา	19
	3.1.1 กรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมของประเทศต่างๆ	20
	3.1.2 ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการประชุม Rio+20 และท่าทีของประเทศและกลุ่มเจรจาที่จะเข้าร่วม ในการประชุม Rio+20	26
	3.2 การวิเคราะห์ผลการศึกษา	45
บทที่ 4	สรุปและข้อเสนอแนะ	51
	4.1 สรุปผลการศึกษา	51
	4.2 ข้อเสนอแนะ	53
	4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	53
	4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ	54
	4.2.3 ข้อเสนอแนะในการขยายผล	58
	บรรณานุกรม	59
	ภาคผนวก	61
	ก. หลักการริโอ	61
	ข. แบบสัมภาษณ์	67
	ค. SWOT Analysis	75
	ประวัติผู้เขียน	81

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	กรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้อง กับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวของประเทศไทย	21
ตารางที่ 2	สรุปท่าทีของประเทศ และกลุ่มเจรจาต่างๆ	29
ตารางที่ 3	รายการชุดจุดแข็ง	36
ตารางที่ 4	รายการชุดจุดอ่อน	37
ตารางที่ 5	รายการชุดโอกาส	38
ตารางที่ 6	รายการชุดความเสี่ยง	39
ตารางที่ 7	SWOT Matrix	41

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	SWOT graph	40
----------	------------	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพแวดล้อมของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากนับตั้งแต่ยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในภูมิภาคยุโรป ในช่วงศตวรรษที่ 15 ซึ่งส่งผลต่อแบบแผนการคิด ค่านิยม และทัศนคติ ในการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสู่ความทันสมัย ด้วยการพัฒนา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งการสังคมนิยมที่แข็งแกร่ง ผ่านกระบวนการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน อย่างไรก็ตาม เมื่อ ประมาณ 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดวิกฤตโลกหลายประการ โดยเฉพาะวิกฤตทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่การแสวงหาทางออกของการพัฒนา โดยที่ในปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) องค์การสหประชาชาติ ได้จัดให้มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (United Nations Conference on Human Environment) ขึ้นเป็นครั้งแรก ณ กรุงสตอกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน ทำให้มีการกระตุ้นแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้รับการกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางว่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติ

ผลจากการประชุมในครั้งนั้นเองก็นำไปสู่การจัดตั้งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme, UNEP) ขึ้น เพื่อดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาระดับโลก (World Commission on Environment and Development) หรือที่เรียกว่า Brundtland Commission ตามชื่อนาง Gro Harlem Brundtland นายกรัฐมนตรีของราชอาณาจักรนอร์เวย์ ซึ่งขณะนั้น ดำรงตำแหน่งประธานของคณะกรรมการว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษารายงานที่มีชื่อเสียงมาก ชื่อ “Our Common Future” หรือ “Brundtland Report” ที่ได้เสนอแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งแนวคิดนี้เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อไป

อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น หลักการที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือ ความสมดุลระหว่างมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาทุกมิติล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน โดยที่การพัฒนาจะคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแบบองค์รวม และการพัฒนาโดยการใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้กลายมาเป็นวาระของโลก โดยที่ในปี พ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992) องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development, UNCED) ณ กรุง ริโอ เดอ จาไนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ซึ่งทำให้มีการเรียกการประชุมในครั้งนั้นว่า การประชุม Rio โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการประชุมครั้งนั้นจึงได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการโลกสำหรับดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวให้ได้ใน ศตวรรษที่ 21 จึงได้เรียกแผนปฏิบัติการดังกล่าวว่า Agenda 21

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์โลกในปัจจุบันมิได้บ่งชี้ให้เห็นเลยว่า ปัญหาการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมของโลกได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม แต่ปัญหาต่างๆ กลับมีสถานการณ์ที่เลวร้ายลงกว่าเดิม ซึ่งจะเห็นได้จากวิกฤตโลกที่รุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยที่วิกฤตเหล่านั้น เป็นวิกฤตเชิงซ้อนส่งผลเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางการเงิน วิกฤตอาหาร วิกฤตพลังงาน หรือพิบัติภัยทางธรรมชาติที่รุนแรงก็ตาม วิกฤตเหล่านั้นล้วนแล้วแต่เป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติทั้งสิ้น ดังนั้น ที่ประชุมใหญ่สมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 64 เมื่อ ปี พ.ศ. 2552 จึงได้มีมติให้มีการจัดประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development) โดยกำหนดให้เป็นการประชุมในระดับของผู้นำประเทศ และ/หรือ ผู้นำรัฐบาล เพื่อทบทวนการดำเนินงานในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกำหนดจัดการประชุมในปี พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) ณ นครริโอ เดอ จาไนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล และคาดว่าจะเป็นการประชุมครั้งนี้จะเป็นการประชุมในระดับผู้นำที่ผู้นำของประเทศต่างๆ ทั่วโลกจะให้ความสนใจเข้าร่วมประชุม จึงเรียกการประชุมในครั้งนี่ว่า Rio+20 โดยที่ได้กำหนดให้ประเด็นหลักในการประชุม เป็นเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน (A Green Economy in the Context of

Sustainable Development and Poverty Eradication)” ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่า จะเป็นกลไกที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในขณะนี้ คำว่า Green Economy เสมือนว่าจะเป็นวาทกรรมใหม่ในสังคมโลก ที่ยังไม่มี ความชัดเจนในคำจำกัดความว่าหมายถึงอะไร โดยประเทศต่างๆ ทั่วโลกมอง คำว่า Green Economy แตกต่างกันไปตามทัศนคติ สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ในทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจน กระบวนการ ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศ ดังนั้น การที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก จำนวน 192 ประเทศจะมาประชุมหารือ และเจรจาเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน และนำไปปฏิบัติเพื่อ นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้บริบทของ Green Economy นั้น คงจะเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เป็นอย่างมาก และเป็นที่ยากการณี่ว่าจะมีการเจรจากันอย่างเข้มข้น อย่างไรก็ดี ในโลกปัจจุบัน การเจรจาในลักษณะพหุภาคีเช่นนี้ มักจะแฝงไว้ด้วยผลประโยชน์ของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะ ผลประโยชน์ทางการค้าเป็นหลัก ซึ่งเป็นผลทำให้การเจรจาในลักษณะเช่นนี้ในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมาประสบกับความล้มเหลวอย่างไม่เป็นท่า ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสมัชชาวิญญูชาติอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 15 เมื่อปี พ.ศ. 2552 หรือการประชุม คณะกรรมาธิการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน สมัยที่ 19 ในปี พ.ศ. 2554 ก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศภาคี ต่างก็มีท่าทีที่แข็งกร้าว ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และคำนึงถึงแต่ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจของประเทศตนเองเป็นหลัก ดังนั้น การเจรจาในการประชุม Rio+20 นี้ จึงถือว่าการเจรจาที่สำคัญมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศภาคีทุกประเทศจะต้องมีการเตรียมการและกำหนดแนวทาง กลยุทธ์ และท่าทีในการเจรจาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้สามารถปกป้อง รักษาผลประโยชน์ของประเทศตนเองไว้อย่างสูงที่สุด ในขณะที่เดียวกัน ก็ต้องคำนึงถึงการดูแลรักษาโลกร่วมกันด้วย

สำหรับประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ใน ระดับที่ดีก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งเช่นกันที่จะต้องมีการเตรียมการและกำหนดแนวทาง กลยุทธ์ และท่าที ในการเจรจาให้เหมาะสม บนพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์กับนานาประเทศ การเคารพอธิปไตย และจะคำนึงถึงผลประโยชน์ชาติเป็นหลัก ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ จึงให้ความสำคัญกับสถานการณ์ และความพร้อมของประเทศไทย และท่าทีของประเทศต่างๆ ในการเจรจา เพื่อนำเสนอกรอบแนวทาง ในการเจรจา และท่าทีของประเทศไทยที่เหมาะสม และสามารถ นำไปสู่ความสำเร็จในการเจรจาเพื่อให้ ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการประชุมในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสถานภาพความพร้อมในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือที่เรียกว่า Rio+20

2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๑๒ หรือที่เรียกว่า Rio+20

3) เพื่อเสนอแนวทางและท่าทีของประเทศไทยในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือที่เรียกว่า Rio+20

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นที่การพัฒนากอบแนวทางและกลยุทธ์ในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย เฉพาะกรณีการเจรจาภายใต้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือที่เรียกว่า Rio+20 โดยมุ่งเน้นที่ความพร้อมและท่าทีของประเทศไทยในการเจรจาภายใต้การประชุมดังกล่าว

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา

1) รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์เปรียบเทียบท่าทีของกลุ่มเจรจา และประเทศอื่นๆ ต่อประเด็นในการเจรจาภายใต้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือ Rio+20

2) รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์สถานภาพความพร้อม ปัญหา อุปสรรค โอกาส และความท้าทายในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือ Rio+20

3) รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือ Rio+20

4) วิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือ Rio+20

1.3.3 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กรณีศึกษา “A case study approach” ซึ่งมีวิธีการดังนี้

- 1) การค้นคว้าเอกสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารทางวิชาการ เอกสารเผยแพร่ รายงานการประชุม หนังสือพิมพ์ และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสำรวจสถานการณ์ปัจจุบัน
- 2) การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสำรวจทัศนคติจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดขึ้น
- 3) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ SWOT Analysis เชิงประยุกต์ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค โอกาส และความท้าทายในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ในกรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือ Rio+20

1.4 ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

- 1) ทราบถึงความพร้อมและปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ในกรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือที่เรียกว่า Rio+20
- 2) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการกำหนดแนวทางและท่าทีของประเทศไทยในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย สำหรับกรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือที่เรียกว่า Rio+20
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจใช้ประโยชน์ เพื่อพิจารณาวางกรอบแนวทาง กลยุทธ์ และการกำหนดท่าทีในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศระดับพหุภาคีอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศไทย ทั้งในส่วนของ การพัฒนาเศรษฐกิจ และการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับการกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (United Nations Conference on Human Environment) ในปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน และต่อมา ในปี พ.ศ. 2526 องค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาระดับโลก (World Commission on Environment and Development) หรือที่เรียกว่า Brundtland Commission ตามชื่อ นาง Gro Harlem Brundtland นายกรัฐมนตรีของราชอาณาจักรนอร์เวย์ ซึ่งขณะนั้น ดำรงตำแหน่งประธานของคณะกรรมการว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้จัดทำรายงานที่มีชื่อเสียงมาก ชื่อ “Our Common Future” หรือ “Brundtland Report” ที่ได้เสนอแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งแนวคิดนี้เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อไปอย่างเท่าเทียมกัน

ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ มิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาทุกมิติล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน โดยแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ การคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแบบองค์รวม และการคำนึงถึงการพัฒนาโดยการใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิต เพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (World Commission on Environment and Development, 1987)

อย่างไรก็ตาม ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร (2549) เห็นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนตามความหมายดังกล่าวข้างต้น ควรที่จะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า แต่ในความเป็นจริงนั้น เป็นเพียงการสร้างมายาคติใหม่ของการพัฒนาเท่านั้น โดยที่เป็นการทำให้สิ่งที่ขัดแย้งกัน และดูเหมือนว่าจะไปด้วยกันไม่ได้ ซึ่งก็คือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินการร่วมกันได้ ภายใต้กลไกการตลาดและระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของโลก ซึ่งทำให้กระแสของปัญหาสิ่งแวดล้อมกลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน จนกระทั่งเรื่องของสิ่งแวดล้อมกลายเป็นวาระโลก (Global Agenda) ที่ผู้นำของประเทศมหาอำนาจทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือปัญหาโลกร้อนนั่นเอง แต่กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวนี้ก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกได้เลยแม้แต่น้อย ดังจะเห็นได้จากวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวเป็นการให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของการพัฒนามากกว่าความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับระบบทุนนิยมให้สามารถดำรงอยู่ได้ต่อไปมากกว่าที่จะใส่ใจกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่สืบไปอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้มนุษยชนรุ่นลูก รุ่นหลานได้ใช้เพื่อการดำรงชีพอย่างเหมาะสมต่อไป กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกิดขึ้นมาในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ถือได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทของประเทศพัฒนาแล้ว หรือประเทศตะวันตก หรือที่เรียกกันในวงการความร่วมมือระหว่างประเทศว่าเป็นกลุ่ม North ในการปกป้องระบอบประชาธิปไตยเสรีในยุคสงครามเย็น ผู้การเป็นผู้นำในการกระทำที่เสมือนกับเป็นการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโลก แต่ทั้งนี้ก็เพื่อคงความเป็นมหาอำนาจของประเทศเหล่านั้นต่อไปนั่นเอง

ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่ปรากฏในรายงาน Our Common Future นั้น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อย่างแท้จริง โดยที่เป็นการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เน้นการพึ่งพาตัวเองและความพอเพียงเป็นหัวใจสำคัญ ตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางกายภาพของท้องถิ่น ระบบนิเวศชุมชน และสภาพสังคมของ

ประชาชนในแต่ละพื้นที่ด้วย (United Nations Development Programme, 2007) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และในภายหลังได้ทรงเน้นย้ำเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

2.1.2 แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว

เศรษฐกิจสีเขียว หรือ Green Economy เป็นเสมือนนวัตกรรมใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกของกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเกิดขึ้นมาในช่วงระยะเวลาไม่นานนัก แต่กลับกลายเป็นความหวังใหม่ท่ามกลางวิกฤตการณ์ที่เลวร้ายต่างๆ ของโลก โดยเฉพาะวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2551 แต่ไม่ใช่เฉพาะวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินเท่านั้น ยังมีวิกฤตอาหาร พลังงาน และภัยพิบัติทางธรรมชาติ อีกมากมายที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม คำจำกัดความของคำว่า Green Economy ยังไม่เป็นที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกภาคส่วน แต่ละประเทศต่างให้ความหมายของคำว่า Green Economy ที่แตกต่างกันไปตามทัศนคติ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมและกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ

David Pearce et al. (1989) ถือว่าเป็นนักเศรษฐศาสตร์รุ่นแรกๆ ที่ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคยุโรป โดยกล่าวว่า สิ่งแวดล้อมควรมีบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ (public policy) ต่างๆ โดยที่จะต้องมีการพิจารณาต้นทุนทางด้านทรัพยากร และการกำหนดมูลค่าของสินค้าและบริการทางด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้เทคนิคในการวิเคราะห์ผลประโยชน์และต้นทุนที่ครบถ้วน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ต่อมา คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกของสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, UNESCAP) ได้ตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นที่อัตราการเจริญเติบโต โดยมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นฐานการผลิตอย่างไร้ขีดจำกัด ประกอบกับกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาล จึงได้ริเริ่มแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการดูแลรักษา และ

ปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยใช้คำว่า Green Growth หรือ Greening of Economic Growth ซึ่งเน้นที่การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (Resource-efficiency Economy) การลดปริมาณของเสีย (Waste Reduction) และภาษีสิ่งแวดล้อม (Green Tax) (UNESCAP, 2006) อย่างไรก็ตาม ความหมายของ Green Growth หรือ Greening of Economic Growth ในแต่ละประเทศในภูมิภาคเองก็ยังคงมีความแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งนี้ ขึ้นกับสถานการณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ความยากจน พฤติกรรมในการอุปโภค บริโภคของประชาชนในประเทศ รวมทั้งฐานทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละประเทศด้วย (UNESCAP, 2008)

ในปี พ.ศ. 2553 องค์การสหประชาชาติ ได้นำเสนอแนวคิดของ Green Economy ว่าเป็นแนวคิดในการดำเนินงานที่ผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน และการลดปัญหาความยากจน (United Nations, 2010) ในขณะที่โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme, UNEP) (2011) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Green Economy ว่าเป็นกลไกในการพัฒนาที่ส่งผลต่อการปรับปรุงความเป็นอยู่ของมนุษย์ และความเท่าเทียมกันในสังคม ในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการสูญเสียเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญ (Green Economy is the mechanism that results in improved human well-being and social equity, while significantly reducing environmental risks and ecological scarcities) โดยที่แนวคิดของ Green Economy นี้ จะไม่ได้มาทดแทนแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่เป็นเพียงกลไกที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่จะเข้ามาแทนที่ Brown Economy ซึ่งเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจของโลกมาตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือปัญหาโลกร้อนนั่นเอง ดังนั้น ความหมายง่ายๆ ของ Green Economy ก็คือ การพัฒนาสู่ระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และการให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสังคมนั่นเอง ดังนั้น หลักการสำคัญของ Green Economy จึงมีองค์ประกอบดังนี้

1) การพัฒนารายได้ประชากร และการจ้างงานควรมีการขับเคลื่อนภายใต้กลไกการลงทุนในลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะต้องเป็นการลงทุนที่มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมีการควบคุมมลพิษ ตลอดจนมีการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติอย่าง

มีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ และผลกระทบต่อระบบนิเวศ

2) เส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจ จะต้องมีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นฐานทรัพยากรสาธารณะ โดยเฉพาะสำหรับประชาชนที่ยากจน โดยที่จะต้องให้ประชาชน ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมด้วย

สำหรับประเทศไทย คำว่า Green Economy ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนา ดังนี้

1) เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เพียงพอกับการรักษาระบบนิเวศ และการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล และเป็นธรรม

2) สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากการพัฒนา สร้างสรรค์สังคมที่มีสำนึกและพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ บนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) สร้างขีดความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปกป้องและลดการสูญเสียพื้นที่เสี่ยงภัยทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศ

4) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างขีดความสามารถในการรับมือกับภาวะโลกร้อน มาตรการด้านการค้าและพันธกรณีระหว่างประเทศ

5) เพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพึ่งพาตนเอง

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

ถึงแม้ว่าประเทศไทย จะได้มีการนำเอาแนวคิด Green Economy ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ก็ตาม แต่ประเทศไทยก็จัดอยู่ในกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนาที่มีความสามารถทางเทคโนโลยีในการผลิตที่ไม่อาจเทียบเท่ากับประเทศตะวันตก หรือประเทศพัฒนาแล้วได้ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology) ที่ถือกันว่าเป็นเทคโนโลยีที่จะนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำนั้น ประเทศไทยยังต้องพึ่งพาการถ่ายทอด

เทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้วทั้งสิ้น ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านั้นส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นเทคโนโลยีที่มีราคาสูง และเป็นลิขสิทธิ์ของภาคเอกชนในประเทศพัฒนาแล้ว จึงจะเห็นได้ว่าประเทศไทยจะต้องพึ่งพาประเทศพัฒนาแล้วอย่างแน่นอนหากจะต้องพัฒนาประเทศโดยใช้เทคโนโลยีเหล่านั้น นอกจากนี้ ความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกของประเทศไทยเองก็ยังมีขีดจำกัด และมีประเทศคู่แข่งทางการค้าอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การตอบสนองต่อแนวคิด Green Economy ด้วยการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสีเขียวหรือเทคโนโลยีสะอาด จึงไม่น่าที่จะใช่คำตอบสำหรับประเทศไทย ในทางตรงกันข้ามจะทำให้ประเทศไทยติดก้นทางเทคโนโลยีอีกด้วย อย่างไรก็ตาม มาตรการทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของไทยก็ยังเอื้ออำนวยให้ประเทศไทยสามารถที่จะได้รับประโยชน์จากแนวคิด Green Economy ในเรื่องของ Green Service ที่เน้นการท่องเที่ยวและอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยใช้วัสดุที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติ และมีการให้บริการตามลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ ประเทศไทยยังอาจได้รับประโยชน์จากการทำเกษตรอินทรีย์ แต่ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐาน และสามารถแข่งขันกับประเทศผู้ผลิตอื่นๆ ได้ ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพิจารณาถึงผลดี-ผลเสียของกระแสโลกในการที่จะรับเอาแนวคิด Green Economy มาใช้เป็นหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจโลกให้ดีขึ้น เพื่อที่จะได้ไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของการกีดกันทางการค้าในรูปแบบใหม่ (Siamintelligence.com)

2.1.3 ทฤษฎีและแนวคิดในการเจรจาพหุภาคีภายใต้ระบบสหประชาชาติ

สันตัก สะศิวนิช (2551) ให้คำจำกัดความของการเจรจาต่อรอง คือกระบวนการที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปดำเนินการแลกเปลี่ยนข้อเสนอ-สนองในเรื่องที่ต่างฝ่ายต่างมีประโยชน์ได้-เสีย แล้วต่างฝ่ายต่างพยายามลดหย่อน ผ่อนปรนเงื่อนไขข้อเรียกร้องระหว่างกัน เพื่อแสวงหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายตกลงยอมรับกันได้ โดยใช้การโน้มน้าว ความอะลุ่มอล่วย การประนีประนอมในลักษณะต่างตอบแทนกัน เป็นวิถีทางไปสู่ความตกลง สำหรับการเจรจาในระดับพหุภาคี (Multilateral Negotiation) นั่นคือ การเจรจาแบบที่มีหลายฝ่ายร่วมในการเจรจา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความขัดแย้งของฝ่ายต่างๆ และในขณะเดียวกันก็ทำให้ทุกฝ่ายบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันในระดับหนึ่ง ถึงแม้จะไม่ทั้งหมดก็ตาม ซึ่งการเจรจาในลักษณะนี้จะต้องดำเนินการโดยรักษาระเบียบพิธีการเจรจาที่เรียกว่า กฎข้อบังคับในการดำเนินการประชุม (Rules of Procedure) เสมอ โดยมีการกำหนดให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละฝ่ายหมุนเวียนกันขึ้นมาเป็นประธานที่ประชุมในการเจรจาต่อรองนั้น ซึ่งระบบนี้ใช้ในการประชุมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการประชุมภายใต้องค์การสหประชาชาติ (United Nations) (Walker, 2011)

สำหรับทฤษฎีในการเจรจานั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

1) การเจรจาที่มีลักษณะเป็นการร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Integrative หรือ Win-Win) คือ ต่างฝ่ายต่างแสวงหาข้อตกลงที่จะให้ทุกฝ่ายที่ร่วมเจรจาได้รับประโยชน์ด้วยกัน ซึ่งถือเป็นลักษณะการเจรจาที่ดีที่สุด และเป็นลักษณะการเจรจาที่ใช้ในการเจรจาพหุภาคีภายใต้ระบบสหประชาชาติ

2) การเจรจาที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกัน (Win-Lose) คือ มุ่งที่จะให้ฝ่ายตนได้รับประโยชน์เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงว่าฝ่ายอื่นจะได้รับประโยชน์หรือไม่

Gupta (2000) และ Walker (2011) กล่าวว่า ขั้นตอนในการเจรจาพหุภาคีภายใต้ระบบสหประชาชาติที่สำคัญมีอยู่ 2 ขั้นตอน ได้แก่

1) การเตรียมการ ซึ่งจะต้องเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจกับประเด็นและความเป็นมาของประเด็นในการเจรจาอย่างถ่องแท้ การหาข้อมูลของผู้เข้าร่วมเจรจาทุกฝ่ายทั้งในส่วนของสถานการณ์ สภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์ ความต้องการและเป้าหมายในประเด็นที่ทำการเจรจา ตลอดจนประเด็นสถานภาพและความพร้อมของประเทศของผู้เข้าร่วมเจรจาเอง ผ่านกระบวนการปรึกษาหารือระหว่างภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการเจรจา โดยเฉพาะในประเด็นที่จะก่อให้เกิดภาวะผูกพัน และเป็นผลได้-ผลเสียของประเทศผู้เจรจา โดยจะต้องเตรียมสรรหาบุคคลที่เหมาะสมจะเป็นผู้แทนไปเจรจาในภารกิจนั้นๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงศักดิ์ศรี ระดับความสามารถ ความรู้ และความชำนาญในการเจรจา ตลอดจนระดับอำนาจที่ทัดเทียมกันกับผู้เข้าร่วมในการเจรจาของฝ่ายอื่น รวมทั้งจะต้องพิจารณาข้อจำกัดในเรื่องเงินเวลาในการเจรจา

2) การดำเนินการเจรจา ในขั้นตอนนี้ ผู้เข้าร่วมการเจรจาต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวอย่างเต็มที่ และจะต้องรักษากฎ ระเบียบ และพิธีการในการเจรจา และจะต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายที่อาจขัดกันไว้ด้วยเสมอ โดยจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการอะไรจากการเจรจา และรู้จังหวะเวลาในการเสนอข้อแลกเปลี่ยน เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายหลักที่ต้องการ โดยที่จะต้องมีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะประนีประนอม

Gupta (2000) มีความเห็นว่า ผู้เข้าร่วมการเจรจา (Negotiator) จากประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ เป็นนักเจรจาผู้พิการ (Handicapped Negotiator) ที่ขาดอำนาจในการเจรจาต่อรองกับผู้เจรจา

จากประเทศพัฒนาแล้ว เนื่องจากขาดการเตรียมการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่การไม่รู้ไม่เข้าใจในเนื้อหาของประเด็นในการเจรจา ไม่มีข้อมูลสนับสนุนการเจรจา ไม่มีนโยบายภายในประเทศรองรับการดำเนินงานที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเจรจา ไม่มีเป้าหมายในการเจรจาที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร เรียกร้องในสิ่งที่คู่เจรจาไม่ให้ ไม่มีความยืดหยุ่นที่เหมาะสม ไม่รู้จังหวะในการเสนอข้อแลกเปลี่ยน ซึ่งมักจะนำไปสู่การสูญเสียโอกาสในการเจรจา เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายหลัก นอกจากนี้ ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ก็ยังมีข้อจำกัดในด้านจำนวนผู้เข้าร่วมในทีมเจรจา โดยเฉพาะการเจรจาที่มีความสลับซับซ้อน และใช้เวลายาวนาน ก็จะทำให้ผู้เข้าร่วมในการเจรจามีความอ่อนล้า ตลอดจนมีข้อจำกัดทางด้านภาษา ซึ่งเป็นผลทำให้ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ตกเป็นผู้เสียเปรียบเป็นเหยื่อของประเทศพัฒนาแล้ว และพ่ายแพ้ต่อการเจรจา หรือทำให้การเจรจาเหล่านั้นไม่ประสบผลสำเร็จอยู่เสมอ

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัมพันธ์ พินธุกนก (2550) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศในกรณีกรอบข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพและทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมกันและยุติธรรม หรือ ABS (ASEAN Framework Agreement on Access to, and Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from the Utilization of, Biological and Genetic Resources) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพและประเด็นปัญหาเกี่ยวกับข้อผูกมัดของไทย และรูปแบบการจัดทำทำที่การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับวิธีการที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาและการใช้ SWOT Analysis ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่ากรณีกรอบข้อตกลง ABS นั้น มีสาระคล้ายกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศ การเจรจาต่อรองควรใช้จุดแข็งจากกฎ ระเบียบภายในของประเทศไทยในเรื่องของพื้นที่คุ้มครองเพื่อรองรับประเด็นปัญหาเกี่ยวกับข้อผูกมัด สำหรับข้อเสนอยุทธศาสตร์การเจรจาระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้น ควรมีการเตรียมความพร้อมไว้ทุกสถานการณ์ ทั้งในส่วนโครงสร้างองค์กรในการรองรับการดำเนินงานงบประมาณ โดยการจัดทำงบประมาณแบบ Top-down Budgeting และการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการปกป้องผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการพัฒนากฎหมายเพื่ออนุวัติความร่วมมือระหว่างประเทศและเพื่อรองรับการปรับโครงสร้างองค์กรให้มีความยั่งยืนทุกฉบับ

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553) ได้ทำการศึกษาโครงการต้นแบบทำที่ไทยในข้อตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาปฏิญญาโอและการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดน โดยมีวัตถุประสงค์ให้กระบวนการขับเคลื่อนการเจรจาต่อรองและการอนุวัติตามพันธกรณีของข้อตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ได้ใช้วิธีการ SWOT Analysis ในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการเจรจา ซึ่งพบว่า ปฏิญญาโอเป็นการประกาศหลักการอย่างกว้างๆ ซึ่งประเทศภาคีมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเจรจากันในรายละเอียดต่อไป โดยที่การเจรจាន่าจะเป็นการเจรจาระหว่างกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีลักษณะของผลประโยชน์โดยรวมที่แตกต่างกัน ประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนาจึงต้องมีจุดยืนในการเจรจาให้ประเทศพัฒนาแล้วมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นผู้ที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่อดีต และยังเป็นประเทศที่มีเงินทุนและเทคโนโลยีที่ใช้ในการดำเนินการ เพื่อปกป้องดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ ประเทศกำลังพัฒนายังต้องระมัดระวังในการที่ประเทศพัฒนาแล้ว อาจจะใช้มาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นข้อกีดกันทางการค้าอีกด้วย ดังนั้น ในการกำหนดต้นแบบทำที่นั้น จึงต้องพิจารณาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) ประเด็นข้อผูกมัดที่ปรากฏในปฏิญญาโอ
- 2) ความพร้อมของประเทศไทยในการอนุวัติตามพันธกรณี ทั้งในแง่ของกฎหมายภายในประเทศ นโยบายและกฎ ระเบียบต่างๆ องค์กรและบุคลากรในการดำเนินงาน รวมทั้งงบประมาณที่จะต้องใช้ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

Jose Antonio Ocampo (2011) กล่าวว่า แนวคิด Green Economy ได้กลายมาเป็นประเด็นในการอภิปรายในระดับนโยบายของประเทศต่างๆ ทั่วโลกในระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะช่วงหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีคำจำกัดความของแนวคิด Green Economy ว่าหมายถึงอะไรก็ตาม แต่เป็นที่เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่า แนวคิดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่ในบางประเด็น และบางห้วงเวลาจะต้องมีการยอมแลกเปลี่ยน (trade off) ระหว่างผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจกับการปกป้อง คุ้มครอง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากจะนำแนวคิด Green Economy มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจโลกแล้ว ประเทศพัฒนาแล้วจะต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรมในการผลิตและการอุปโภค-บริโภคที่เป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือยในปัจจุบันให้ เป็นไปในลักษณะที่ประหยัดและยั่งยืน

(Sustainable consumption and production) รวมทั้งยอมที่จะดำเนินการตามพันธกรณีในการให้ความช่วยเหลือกับประเทศกำลังพัฒนาในเรื่องของการสนับสนุนทางการเงิน โดยเฉพาะการปรับโครงสร้างทางการเงิน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (appropriate environmental friendly technology) ให้กับประเทศกำลังพัฒนาอย่างจริงจัง และเข้มข้น ในขณะเดียวกัน ประเทศกำลังพัฒนา ก็จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่จะต้องกำหนดไว้ในแผนการพัฒนาประเทศให้ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของ การปรับโครงสร้างในการพัฒนาของแต่ละประเทศ โดยที่จะต้องไม่เดินตามทางที่ประเทศพัฒนาแล้วได้เคยกระทำมาแล้วในอดีต ทั้งนี้ ประเด็นหลักที่ควรพิจารณาในช่วงของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ก็คือ เรื่องของมิติของเศรษฐกิจมหภาคและกลไกทางการเงิน เรื่องของเทคโนโลยี ทั้งในส่วนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และประเด็นเรื่องของลิขสิทธิ์ และเรื่องสุดท้ายที่มีความสำคัญมาก คือเรื่องของการค้าและการลงทุน

Dimitri Zenghelis (2011) มีความเห็นเช่นเดียวกับ Ocampo ว่า ประเทศพัฒนาแล้วจะต้องเป็นผู้นำในการแสดงให้เห็นว่า การนำแนวคิด Green Economy มาใช้ปรับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจโลกนั้น เป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแสดงให้เห็นว่าประเทศพัฒนาแล้วได้มีการดำเนินงานที่จะปรับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ จาก Brown Economy เป็น Green Economy อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ รวมทั้งจะต้องดำเนินการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาอย่างจริงจังทั้งทางด้านการเงิน เทคโนโลยี และการเสริมสร้างสมรรถนะให้กับองค์กรและบุคลากรของประเทศกำลังพัฒนา โดยมีต้องเรียกร้องให้ประเทศกำลังพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน เช่น เป้าหมายในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นต้น นอกจากนี้ Zenghelis ยังเห็นว่า การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างโปร่งใสภายใต้การไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน และยังคงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนด้วย

Martin Khor (2011) เชื่อว่า ในการนำแนวคิด Green Economy เข้ามาเป็นกระแสในการพัฒนาเศรษฐกิจของโลกนั้น อาจก่อให้เกิดผลดีต่อสภาพแวดล้อมของโลก และอาจนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ในขณะเดียวกัน ประเทศกำลังพัฒนาที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบเชิงลบในการเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปยังระบบเศรษฐกิจสีเขียวได้อย่างแน่นอน ซึ่งความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ มีดังนี้

1) หากแนวคิด Green Economy จะให้น้ำหนักกับประเด็นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว ก็จะทำให้เกิดการเบี่ยงเบนไปจากแนวคิดในเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาที่ยังมีความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

2) หากมีการนำระบบ “One size fit all” มาใช้ ประเทศกำลังพัฒนาที่จะตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบประเทศพัฒนาแล้วอย่างแน่นอน เนื่องจากมีข้อจำกัดทั้งทางด้านการเงิน เทคโนโลยี และสมรรถนะขององค์กรและบุคลากรในการรองรับการดำเนินงานต่างๆ

3) อาจจะมีการแฝงเรื่องของการใช้มาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรฐานสินค้ามาเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้า ระหว่างประเทศ เช่น ประเด็นในเรื่อง Carbon label หรือ Carbon border tariffs เป็นต้น

4) อาจจะมีการแฝงมาตรการสนับสนุน (subsidy) การผลิตทั้งในส่วน of สินค้าทางการเกษตรและอุตสาหกรรม เพื่อใช้เป็นอำนาจในการแข่งขันการเข้าถึงตลาดโลก

5) อาจจะมีการนำแนวคิด Green Economy มาเป็นเงื่อนไขในการขอรับการช่วยเหลือทางด้านการเงิน เทคโนโลยี และการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กร และบุคลากรของประเทศกำลังพัฒนาจากประเทศพัฒนาแล้ว หรือจากองค์การระหว่างประเทศที่ประเทศพัฒนาแล้วให้การสนับสนุนอยู่

อย่างไรก็ตาม Aron Cosby (2011) เชื่อว่า ทุกประเทศคงจะไม่ใช่ว่าจะได้รับแต่เพียงผลประโยชน์จากการนำแนวคิด Green Economy ไปใช้เพื่อปรับกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจโลกเท่านั้น ทุกประเทศคงจะต้องมีทั้งส่วนที่จะได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับทัศนคติ และมุมมองของแต่ละประเทศ เช่นในเรื่องของเทคโนโลยีนั้น ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้วในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวทำได้นัก เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาเองก็สามารถที่จะพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพทีเดียว ดังเช่นที่จะเห็นได้จากการพัฒนา biofuel เป็นต้น อย่างไรก็ตาม Cosby คาดว่า มาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศบางมาตรการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหา ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และเป็นภาระกับประเทศกำลังพัฒนาได้

2.2.2 รายงานผลการประชุม

1) รายงานผลการประชุมเตรียมการสำหรับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 (Rio+20) ครั้งที่ 1 (2553) ระบุว่า แนวคิด Green Economy ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจนนั้น จะต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกับ Rio principles โดยสามารถยอมรับได้ว่า Green Economy จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การยอมรับว่า Green Economy คือเส้นทางอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่แนวคิด Green Economy จะต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อที่จะได้ปรับให้เป็นไปตามความต้องการของแต่ละประเทศที่มีระดับของการพัฒนาที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังเห็นว่า Green Economy ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด (wise use) และยังมีเชื่อมโยงกับเรื่องของการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่เป็นที่แน่ชัดว่า คำจำกัดความของแนวคิด Green Economy นั้นหมายถึงอะไร และหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาเริ่มแสดงท่าทีที่กังวลในเรื่องของความหมายของแนวคิด Green Economy ที่แต่ละประเทศอาจเข้าใจแตกต่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่ท่าที และความเห็นที่แตกต่างกัน จนไม่สามารถที่จะเจรจาให้บรรลุถึงข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2) รายงานผลการประชุมเตรียมการสำหรับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 (Rio+20) ครั้งที่ 2 (2554) ระบุว่า ถึงแม้ว่าจะยังไม่สามารถที่จะกำหนดคำจำกัดความของแนวคิด Green Economy ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันได้ก็ตาม แต่ควรที่จะให้ความสำคัญกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะที่คำนึงถึงการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคตได้ ซึ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศยังมีความกังวลเกี่ยวกับลักษณะของผลลัพธ์ที่จะได้จากการประชุม Rio+20 ว่าจะเป็นพันธกรณีใหม่ที่จะเป็นภาระให้กับประเทศกำลังพัฒนาหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากแนวคิด Green Economy ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง และจะมีกลไกในการดำเนินงานอย่างไร

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นที่กรอบแนวทางในการเจรจาและการกำหนดท่าทีไทยในการเจรจาภายใต้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือที่เรียกว่า Rio+20 ซึ่งได้มีการกำหนดประเด็นการเจรจาในเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน (A Green Economy in the Context of Sustainable Development and Poverty

Eradication) ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า ควรที่จะนำกรอบแนวทางในการเจรจาพหุภาคีในระบบของสหประชาชาติของ Gupta (2000) และ Walker (2011) มาเป็นกรอบในการดำเนินการศึกษาครั้งนี้ โดยจะนำแนวคิด Ocampo (2011) และ Khor (2011) ในเรื่องของ Green Economy มาเป็นหลักในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเจรจา และจะประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ SWOT Analysis ตามที่อัมพันธ์ พิณฑุภน (2550) และสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553) ได้ใช้ในการศึกษายุทธศาสตร์การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศในกรณีกรอบข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพและทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมกันและยุติธรรม และการศึกษาโครงการต้นแบบท่าทีไทยในข้อตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาปฏิญญาริโอและการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดน ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาที่ลักษณะที่ใกล้เคียงกัน แต่แตกต่างกันในเชิงของแนวคิดในการดำเนินการ

บทที่ 3

เรื่องที่ศึกษา

3.1 ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษารอบแนวทางในการเจรจาของประเทศไทยภายใต้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือ Rio+20 โดยที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ประเด็นหลักในการประชุม เป็นเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน (A Green Economy in the Context of Sustainable Development and Poverty Eradication)” ซึ่งการเจรจาภายใต้การประชุมครั้งนี้เป็นการเจรจาในลักษณะพหุภาคี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และทุกฝ่ายที่เข้าร่วมเจรจาได้รับประโยชน์ร่วมกันในระดับที่ยอมรับซึ่งกันและกันได้ จึงได้นำกรอบแนวทางในการเจรจาพหุภาคีในระบบของสหประชาชาติของ Gupta (2000) และ Walker (2011) มาเป็นกรอบในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมการตั้งแต่การทำความเข้าใจกับประเด็นการเจรจา การหาข้อมูลของผู้เข้าร่วมเจรจาทุกฝ่าย ตลอดจนประเด็นสถานการณ์และความพร้อมของประเทศ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ในการเจรจา โดยเฉพาะในประเด็นที่จะก่อให้เกิดภาวะผูกพัน และเป็นผลได้-ผลเสียของประเทศด้วย ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักของการประชุมฯ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน องค์การสหประชาชาติยังไม่สามารถกำหนดคำจำกัดความที่ประเทศสมาชิกเห็นชอบร่วมกันได้ แต่ในรายงานการประชุมเตรียมการสำหรับการประชุม Rio+20 ครั้งที่ 2 (Prep Com II) เมื่อวันที่ 7-8 มีนาคม 2554 ระบุว่า ถึงแม้ว่าประเทศสมาชิกจะยังไม่สามารถที่จะกำหนดคำจำกัดความของคำว่า “Green Economy” ร่วมกันได้ แต่ก็มีความเห็นร่วมกันว่า จะพิจารณาที่กลไก หรือกรอบแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวบนพื้นฐานความแตกต่างของสถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศ (United Nations, 2011) ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงได้นำแนวคิด Ocampo (2011) และ Khor (2011) ในเรื่องของ Green Economy มาเป็นหลักในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเจรจา โดยได้รวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ Green Economy เพื่อนำไป

สังเคราะห์เป็นกรอบ หรือข้อเสนอแนะแนวทางการเจรจาในการประชุม Rio+20 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) ภายใต้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาประกอบการสังเคราะห์กลยุทธ์ในการเจรจา จึงนำเสนอผลการศึกษาในประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. กรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมของประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย ในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการเจรจาในการประชุม Rio+20
2. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการประชุม Rio+20 และท่าทีของประเทศ และกลุ่มเจรจาที่จะเข้าร่วมในการประชุม Rio+20
3. การวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของประเทศไทย และกลยุทธ์ในการเจรจา

โดยมีรายละเอียดผลการศึกษา ดังนี้

3.1.1 กรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมของประเทศต่างๆ

การศึกษากรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมของประเทศต่างๆ ทำโดยการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารรายงาน และเอกสารเผยแพร่ รวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะนำเสนอเฉพาะในส่วนของกรอบแนวทาง หรือการดำเนินงานที่มีความชัดเจน มีการรายงานในระบบสหประชาชาติ หรือเป็นที่เผยแพร่ต่อเวทีโลก รวมทั้งเป็นที่ตระหนักในระดับนานาชาติว่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ทั้งในส่วนที่เป็นการดำเนินงานของแต่ละประเทศ และการดำเนินงานขององค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศด้วย สำหรับกรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมของประเทศไทยจะนำเสนอเฉพาะการดำเนินงานและกิจกรรมของหน่วยงานที่มีแนวทาง และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการเผยแพร่ในระดับประเทศ และ/หรือต่างประเทศแล้ว โดยจะนำเสนอเฉพาะกลไก แนวทางและกิจกรรมหลักๆ เท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดผลการศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวของประเทศต่างๆ

กลไก/แนวทาง/กิจกรรม	องค์กร/ประเทศ		
	องค์กร	ประเทศพัฒนาแล้ว	ประเทศกำลังพัฒนา
นโยบายที่ชัดเจนในการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นระบบเศรษฐกิจสีเขียว	ESCAP/ UNCSD	เดนมาร์ก, เกาหลีใต้	คอสตาริกา มัลดีฟ
กรอบนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว เช่น นโยบายภายใต้หลักการแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ของประเทศไทย นโยบาย Gross National Happiness ของภูฏาน นโยบาย Green Morocco Plan ของโมร็อกโก เป็นต้น	UNEP/ UNDP/ UN- HABITAT	ญี่ปุ่น	ไทย, บราซิล, จีน, อินเดีย, แอฟริกาใต้, อินโดนีเซีย, โมร็อกโก, ภูฏาน, สิงคโปร์
การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนทางการเงินกับกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อสิ่งแวดล้อม หรือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP)	ไม่มีข้อมูล	กลุ่มสหภาพยุโรป, สวีเดน, ฟินแลนด์, โปแลนด์, เดนมาร์ก, นอร์เวย์, ออสเตรเลีย, แคนาดา, เกาหลีใต้	ไทย, บราซิล, แทนซาเนีย, เคนยา, จีน, อินเดีย, อินโดนีเซีย, เคนยา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลไก/แนวทาง/กิจกรรม	องค์กร/ประเทศ		
	องค์กร	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศ กำลังพัฒนา
การกำหนดกลไกทางการเงินที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว	FAO/ UNEP/ UNDP	นอร์เวย์, ญี่ปุ่น เกาหลีใต้	ไม่มีข้อมูล
ระบบเกษตรอินทรีย์	FAO	นิวซีแลนด์	ไทย, เคนยา, อินโดนีเซีย, ยูกันดา, บังกลาเทศ,
การจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Procurement) ในส่วนที่เป็นนโยบายของภาครัฐ	UN Agencies	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น	ไทย
การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption and Production Pattern) ในส่วนที่เป็นนโยบายของภาครัฐ	ไม่มีข้อมูล	กลุ่มสหภาพ ยุโรป	โมร็อกโก
พลังงานทดแทน/พลังงานทางเลือก (Renewable Energy/ Alternative Energy)	UNIDO/ UNEP	ญี่ปุ่น, ฝรั่งเศส เยอรมัน, เดนมาร์ก, เกาหลีใต้	ไทย, อินเดีย, บังกลาเทศ, จีน, บราซิล, แอฟริกาใต้, โมร็อกโก, ตูนิเซีย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลไก/แนวทาง/กิจกรรม	องค์กร/ประเทศ		
	องค์กร	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศกำลัง พัฒนา
การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน (Energy Efficiency)	UNEP	ญี่ปุ่น, อังกฤษ, เยอรมัน, เกาหลีใต้, สหรัฐอเมริกา (State Level)	ไทย, จีน, แอฟริกาใต้
อาคารเขียว (Green Building) ซึ่งเป็นอาคารที่มีการอนุรักษ์พลังงาน มีการจัดการขยะ และการประหยัดการใช้ทรัพยากร	UNEP	ออสเตรเลีย, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้, สหรัฐอเมริกา (State Level)	ไทย, สิงคโปร์
การพัฒนาระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Economy) ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งในด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emission Reduction) อันเป็นต้นเหตุของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเพิ่มแหล่งเก็บกักก๊าซเรือนกระจก (Carbon Sink and Storage) ด้วย	ไม่มีข้อมูล	กลุ่มสหภาพยุโรป, สหรัฐอเมริกา (State Level)	แอฟริกาใต้ (Carbon tax), กัวเตมาลา, บราซิล(Carbon Sink)
การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการจัดการกากของเสีย (Resources Efficiency and Waste Management) โดยใช้หลักการ Life cycle analysis และหลักการ 3R: reduce, reuse, recycle	ไม่มีข้อมูล	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น	นามิเบีย, เนปาล, เวียดนาม, (Natural Resources)ไทย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลไก/แนวทาง/กิจกรรม	องค์กร/ประเทศ		
	องค์กร	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศ กำลังพัฒนา
โครงการฉลากเขียว (Green Label) หรือการติดฉลากสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco หรือ Environmental Label)	ไม่มีข้อมูล	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น	ไทย, อินเดีย, จีน, มาเลเซีย, สิงคโปร์
โครงการโรงแรมสีเขียว (Green Hotel) เพื่อส่งเสริมธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อม	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ไทย, มัลดีฟ
โครงการอุตสาหกรรมสีเขียวเพื่อส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้มีการประกอบการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมสีเขียวของประเทศ (Green GDP) มีมูลค่าสูงขึ้นด้วย โดยมีการส่งเสริมให้สถานประกอบการให้ใส่ใจในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับศักยภาพและความเป็นไปได้ของระบบนิเวศ รวมทั้งความผาสุกของสังคม	UNIDO	ญี่ปุ่น	ไทย
ระบบคมนาคมสีเขียว (Green Transport) อาทิ ระบบขนส่งมวลชน โดยเฉพาะระบบที่มีการใช้พลังงานทางเลือก Bike-sharing program, Car-sharing program และการวางผังเมือง รวมทั้งกฎ ระเบียบต่างๆ ที่ทำให้มีการพัฒนาการคมนาคมขนส่ง อย่างยั่งยืน	ไม่มีข้อมูล	กลุ่มสหภาพยุโรป, สวิต,	บราซิล, ไทย, เม็กซิโก, แอฟริกาใต้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลไก/แนวทาง/กิจกรรม	องค์กร/ประเทศ		
	องค์กร	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศ กำลังพัฒนา
กรอบข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและการค้า	ไม่มีข้อมูล	สวีเดน, เยอรมัน, เกาหลีใต้, อังกฤษ, สหรัฐอเมริกา (State Level)	ไม่มีข้อมูล
ระบบการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจสีเขียว	Major Groups	ออสเตรเลีย, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้,	บราซิล, อินเดีย

นอกจากกรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวของประเทศต่างๆ ที่นำเสนอไว้ในตารางที่ 1 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานของภาครัฐแล้ว ยังมีกิจกรรมต่างๆ อีกมากมายที่มีการดำเนินงานอยู่ในประเทศต่างๆ โดยภาคเอกชน องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม ที่มีส่วนในการนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว อาทิ

- โครงการ Green and Clean Airport ของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)
- โครงการ Aspire Flight ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
- นโยบายมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2558 ของบริษัท SCG

- โครงการ Paper & Power ของประเทศเนปาล
- โครงการผลิตเครื่องสำอางจากผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ของบริษัท Body Shop ประเทศอังกฤษ
- โครงการรับซื้อ และส่งเสริมการผลิตกาแฟอินทรีย์ ของบริษัท Starbuck
- โครงการ Green Purchasing ของบริษัทต่างๆ ทั่วโลก เช่น Canon, Federal Express, Boeing, Hewlett-Packard, Migro และ Toyota เป็นต้น
- โครงการผลิตรถยนต์ Eco car และรถยนต์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของบริษัทต่างๆ ทั่วโลก เช่น BMW, Toyota และ Honda เป็นต้น

สำหรับข้อมูลในส่วนของกรอบกลไก และแนวทางในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวนี้ จะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการนำไปวิเคราะห์ความพร้อมของประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ นำเสนอแนวทาง และกลยุทธ์ในการเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 ต่อไป

3.1.2 ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการประชุม Rio+20 และท่าทีของประเทศและกลุ่มเจรจาที่จะเข้าร่วมในการประชุม Rio+20

1) ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการประชุม Rio+20

เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลชัดเจนว่า ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ การประชุม Rio+20 คืออะไร และจะมีลักษณะเป็นอย่างไร ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงอ้างอิงข้อมูลจากความเห็นของ Mr. Sha Zukang รองเลขาธิการสหประชาชาติ (Under Secretary General) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเลขาธิการของการประชุมฯ ที่ปรากฏอยู่ใน website: www.uncsd2012.org ซึ่งพอสรุปได้ว่า ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการประชุมจะมีลักษณะเป็น “แบบพิมพ์เขียวที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (A Blueprint for a coherent pursuit sustainable development)” ซึ่งจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้

1.1) การรื้อฟื้นพันธกรณีทางการเมืองระหว่างประเทศ (Renewed International Political Commitment) ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ให้คำมั่นสัญญาในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development; UNCED) หรือการประชุม

Rio เมื่อปี พ.ศ. 2535 และการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development; WSSD) เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานหลักการ Rio Principles ที่ทุกประเทศเห็นชอบ และให้คำมั่นว่าจะยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 (รายละเอียดของหลักการ Rio Principles ปรากฏในภาคผนวก ก) โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการค้า ซึ่งตามหลักการ Rio Principles ข้อ 12 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “นโยบายทางการค้าใดๆ ก็ตาม ที่ดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อมจะต้องไม่ก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้า หรือ ข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศ” อย่างไรก็ตาม ประเด็นการให้การสนับสนุนทางการเงิน (Subsidy) กับการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) ดูเสมือนกับว่าจะขัดกับข้อกำหนดขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization; WTO) ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่จะต้องมีการพิจารณากันในการประชุม Rio+20

1.2) กระบวนการและกลไกในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในการดำเนินงานทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม มิใช่มุ่งเน้นแต่เฉพาะการเสริมสร้างสมรรถนะในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว โดยจะต้องทำให้เกิดการบูรณาการในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของหน่วยงานภายใต้องค์การสหประชาชาติทุกหน่วยงาน อย่างไรก็ตาม เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme; UNEP) เป็นหน่วยงานที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะ เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.3) กลไกในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานของคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on Sustainable Development, UNCSD) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ

1.4) แนวทางในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Guidelines on the Green Economy)

1.5) พันธกรณีที่สามารถดำเนินการได้ในส่วนของการเงินและเทคโนโลยี (Actionable Commitment in financing and technology cooperation) ทั้งนี้ เนื่องจากกลไกทางการเงินและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมีการศึกษาระบุว่า จำเป็นจะต้องมีการลงทุนอย่างน้อย 2 % ของ GDP ต่อปี ในช่วงระยะเวลาต่อไปอีก 40 ปีข้างหน้า ดังนั้น ประเทศพัฒนาแล้วจึงจำเป็นที่จะต้อง

พันธกรณีในการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาที่ชัดเจนทั้งในส่วนการให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินและเทคโนโลยี และจะต้องมีการดำเนินงานอย่างแท้จริงตามที่กำหนดพันธกรณีไว้ด้วย มิฉะนั้น การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะเป็นไปได้ยากยิ่ง สำหรับประเด็นในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น ควรที่จะให้ความสำคัญกับกลไกในลักษณะของการดำเนินงานสามประสาน หรือ ที่เรียกว่า Tri-lateral Cooperation หรือ North-South-South triangle Cooperation โดยการเสริมสร้างกระบวนการที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็ควรมีการกำหนดกระบวนการในการขยายขอบเขตของการดำเนินงานในลักษณะสามประสานออกไปให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา

2) ทำหน้าที่ของประเทศและกลุ่มเจรจา

จากข้อมูลผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ การประชุม Rio+20 ตามที่เลขานุการการประชุมคาดการณ์ไว้ดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นที่จะต้องสืบค้นข้อมูลทำมาของประเทศไทยและกลุ่มเจรจาที่จะเข้าร่วมในการประชุม Rio+20 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อนำเสนอแนวทาง และกลยุทธ์ในการเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 โดยได้ทำการสืบค้นข้อมูลจาก

2.1) Statement หรือ Intervention ของประเทศต่างๆ ในการประชุมเตรียมการสำหรับการประชุม Rio+20 ครั้งที่ 1 และ 2 (First and Second Preparatory Committee Meeting for the UN Conference on Sustainable Development, 2012; Prep Com I & II)

2.2) Earth Negotiation Bulletin

2.3) รายงานการประชุมเตรียมการสำหรับการประชุม Rio+20 ครั้งที่ 1 และ 2

2.4) เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดยได้สรุปทำมาของประเทศไทย และกลุ่มเจรจาต่างๆ นำเสนอไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปทำที่ของประเทศ และกลุ่มเจรจาต่างๆ

ประเด็น	ทำที่		
	กลุ่มองค์กร ต่างๆ	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศกำลัง พัฒนา
ผลลัพธ์ของการประชุมจะเป็นการรื้อฟื้นและเสริมสร้างพันธกรณีเดิมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประเทศสมาชิก UN ได้เคยให้คำมั่นไว้ในการประชุมที่ โดยจะเป็นการเสริมสร้างความสมดุล และความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน		สหรัฐอเมริกา, สวีต	
ผลลัพธ์ของการประชุมจะต้องไม่เป็นการเพิ่มพันธกรณีที่เป็นภาระแก่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และจะต้องเป็นไปตามหลักการของ Rio Principles ข้อที่ 7 ซึ่งกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกัน (Common but Differentiated Responsibility)			กลุ่มประเทศ G77+China, อาร์เจนตินา

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	ทำที่		
	กลุ่มองค์กร ต่างๆ	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศกำลัง พัฒนา
ขอบเขตของการดำเนินงานในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องเป็นไปตามหลักการของ Rio Principles และแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) โดยคำนึงถึงการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นหลัก และจะต้องคำนึงถึงสถานภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน รวมทั้งจะต้องเคารพสิทธิในอธิปไตยของแต่ละประเทศ			กลุ่มประเทศ G77+China
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะนำไปสู่การเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และก่อให้เกิดการจ้างงาน	Trade union	กลุ่มสหภาพยุโรป, สหรัฐอเมริกา	
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน		สวีต, สวีเดน, แคนาดา, สหรัฐอเมริกา	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	ทำที่		
	กลุ่มองค์กร ต่างๆ	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศกำลัง พัฒนา
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวไม่สามารถจะนำมาทดแทนพันธกรณีในการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้		สเปน	กลุ่มประเทศ G77+China
แนวทางในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องไม่มีลักษณะที่เหมือนกันสำหรับทุกประเทศ (One size fits all)		สหรัฐอเมริกา	กลุ่มประเทศ G77+China กลุ่ม ASEAN
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องไม่ก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ การเข้าถึงตลาด รวมทั้งจะต้องไม่เป็นการสร้างเงื่อนไข หรือ มาตรฐานใหม่ให้กับประเทศกำลังพัฒนาในการขอรับความช่วยเหลือทางการเงิน และการถ่ายทอดเทคโนโลยี	UNEP		กลุ่มประเทศ G77+China, อาร์เจนตินา, นิการากัว, อินเดีย, เคนยา,
การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องเป็นการดำเนินงานโดยความสมัครใจของแต่ละประเทศ			กลุ่มประเทศ G77+China, กลุ่ม ASEAN อาร์เจนตินา

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	ทำที่		
	กลุ่มองค์กร ต่างๆ	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศกำลัง พัฒนา
การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องมีใช่เป็นการดำเนินงานของภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่จะต้องร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน องค์กร เอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะกลุ่มสตรี รวมทั้งสถาบันทางการศึกษา และวิชาการต่างๆ	Major Groups	สหรัฐอเมริกา, กลุ่มสหภาพยุโรป	
การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกำหนดกลไกทางการเงิน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับประเทศกำลังพัฒนาที่ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และลิขสิทธิ์ของเทคโนโลยี			กลุ่มประเทศ G77+China, อาร์เจนตินา, ไทย, เม็กซิโก
การใช้พลังงานอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว		กลุ่มสหภาพยุโรป, ไอซ์แลนด์	
การลงทุนภาครัฐและแรงจูงใจทางด้านภาษี รวมถึงภาษีเกี่ยวกับมลพิษและมาตรการทางด้านภาษีคาร์บอน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว		อิตาลี, เกาหลีใต้	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	ทำที่		
	กลุ่มองค์กร ต่างๆ	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศกำลัง พัฒนา
การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องคำนึงถึงการจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ และจะต้องคำนึงระบบเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรเหล่านั้น (blue economy)	UNESCO	โมนาโก	กลุ่มประเทศ หมู่เกาะขนาดเล็ก
การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable Consumption and Production Pattern) ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว	UNEP	สเปน	กลุ่มประเทศ G77+China, โมร็อกโก กลุ่ม ASEAN
การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว	UN-HABITAT	สวีเดน	
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องมีการลดการสนับสนุนทางการเงินให้กับพลังงานฟอสซิลทั้งหลาย		สหรัฐอเมริกา	
การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องให้เพียงพอต่อการดูแลสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ	Major Groups		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	ทำที่		
	กลุ่มองค์กร ต่างๆ	ประเทศ พัฒนาแล้ว	ประเทศกำลัง พัฒนา
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว จะต้องดำเนินการโดยใช้หลักธรรมาภิบาล การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Governance) และจะต้องมีการประเมินมูลค่าที่แท้จริงของทรัพยากร อันเป็นต้นทุนใน การพัฒนาเศรษฐกิจ		ออสเตรเลีย	คิวบา
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ควรที่จะเป็นผลทำให้สามารถเข้าถึงตลาด สินค้าและผลิตภัณฑ์สีเขียวได้สะดวกขึ้น รวมถึงเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ เกษตรกรรม	FAO		กัมพูชา
การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงอันอาจเกิด ขึ้นกับมวลมนุษยชาติ หากมีการพัฒนา พลังงานนิวเคลียร์หรือโครงการพลังงานน้ำ ขนาดใหญ่	Major Groups		
จะต้องมีการลงทุนที่ชัดเจนในการพัฒนา เสริมสร้างขีดความสามารถและการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบ เศรษฐกิจสีเขียว	Major Groups		

3.1.3 การวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมของประเทศไทย และกลยุทธ์ในการเจรจา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แบบสัมภาษณ์/สอบถามเพื่อประเมินสถานการณ์ และความพร้อมของประเทศไทยในการเจรจาภายใต้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือการประชุม Rio+20 โดยได้มีการสัมภาษณ์ และ/หรือสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษา องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม (รายละเอียดแบบสัมภาษณ์/สอบถาม และรายชื่อบุคคลที่ได้รับการสัมภาษณ์ปรากฏตามภาคผนวก ข) ซึ่งได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ของประเทศไทย โดยใช้การประยุกต์ใช้ SWOT Analysis และการศึกษาความพร้อมของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1) การวิเคราะห์สถานการณ์ โดย SWOT Analysis

ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์/สอบถาม ซึ่งให้เห็นว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างมีความเห็นที่หลากหลายในทั้งในส่วนของคุณแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยงที่ประเทศไทยจะได้รับจากการประชุม Rio+20 (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ค) จึงได้นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำเป็นรายการจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง โดยพิจารณาประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อการเจรจาอย่างเด่นชัด พร้อมทั้งกำหนดน้ำหนักที่ส่งผลกระทบต่อเจรจา โดยใช้เกณฑ์ ต่ำมาก = 1 ต่ำ = 2 ปานกลาง = 3 สูง = 4 และสูงมาก = 5 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 3 4 5 และ 6

ตารางที่ 3 รายการชุดจุดแข็ง

จุดแข็ง	น้ำหนัก				
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
1. เป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งมีการดำเนินงานบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาความยากจน			3		
2. มีฐานทรัพยากรที่หลากหลายและเกื้อกูลกัน		2			
3. มีศาสนาพุทธที่สอนให้รักความสันโดษ ละกิเลส	1				
4. ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ (disaster risk) ต่ำ		2			
5. มีนโยบายที่จะมุ่งเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy – GE) อย่างชัดเจน					5
6. ขอมรับและนิยมการดำเนินการผลิตและดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficient Economy) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตร					5
7. มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องที่มีลักษณะเข้าข่ายการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวอยู่แล้วหลายด้าน					5
8. มีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญ และเริ่มมีกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าร่วมประชุม				4	
9. มีการบังคับใช้กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม และการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม			3		
10. ได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาและข้อตกลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งในการกำหนดทำที่ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการดำเนินงาน			3		

ตารางที่ 4 รายการชุดจุดอ่อน

จุดอ่อน	น้ำหนัก				
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
1. ปัญหาเรื่องระบบและโครงสร้างด้านนโยบายและแผนของประเทศไทย ซึ่งขาดความสัมพันธ์และความเชื่อมโยง					5
2. ขาดการเตรียมการทางด้านงบประมาณที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเปลี่ยนผ่าน (transition) ในเรื่องของเทคโนโลยีการผลิตทั้งภาคเกษตร และอุตสาหกรรม				4	
3. ขาดการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งจากต่างประเทศและในระหว่างผู้ประกอบการภายในประเทศเอง				4	
4. คนไทยไม่ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อเศรษฐกิจ				4	
5. ขาดการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Instrument) มาประยุกต์ใช้ให้แพร่หลาย				4	
6. ขาดการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) สำหรับผู้กระทำผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง				4	
7. ขาดทีมเจรจา (Negotiation Team) ที่เป็นมืออาชีพ และมีความเป็นเอกภาพ					5
8. ความตื่นตัว การรับรู้เรื่อง และความเข้าใจเรื่อง Green Economy และ Rio+20 ยังอยู่ในวงจำกัดมาก				4	
9. ขาดระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ					5

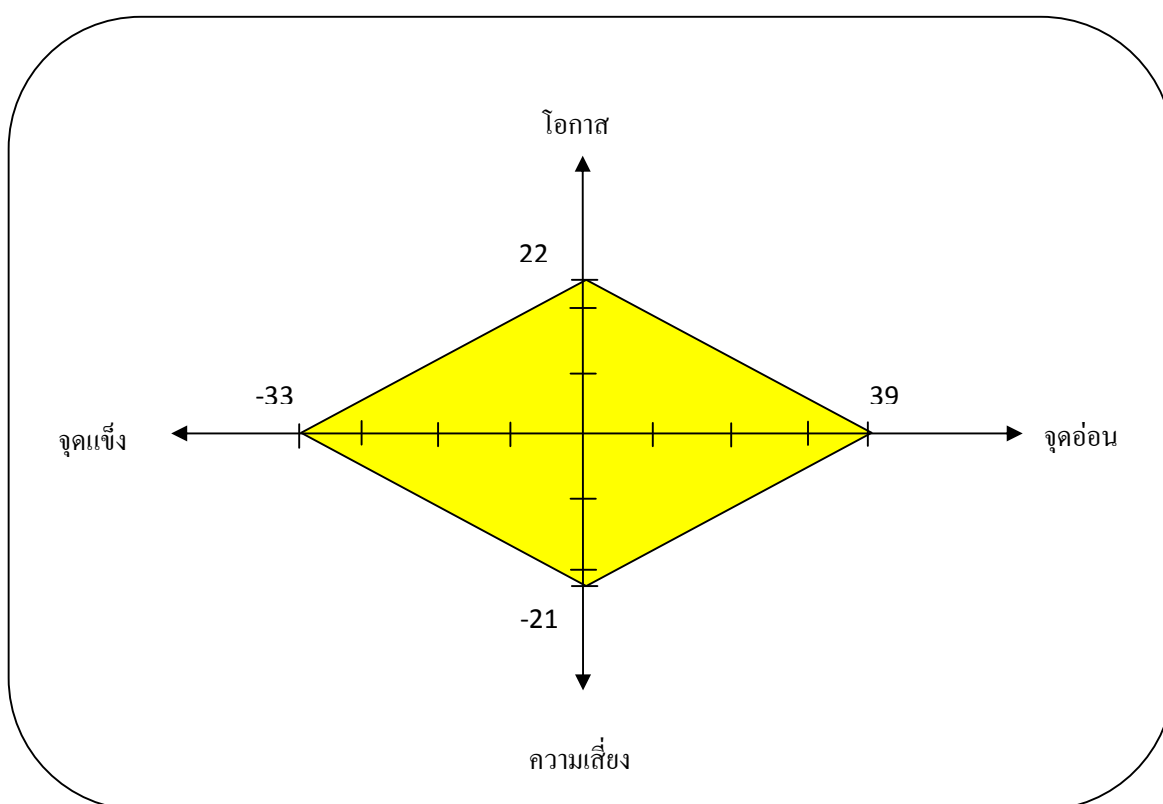
ตารางที่ 5 รายการชุดโอกาส

โอกาส	น้ำหนัก				
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
1. หากสามารถผลักดันให้มีการกำหนดกลไก และแนวทางที่เกื้อกูลการดำเนินงานของประเทศไทย ก็จะเป็นโอกาสอันดีที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน และเทคโนโลยีในการปรับตัวไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว			3		
2. เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนานาประเทศในการกำหนดนโยบาย/แนวทางในการดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ในบริบทของประเทศไทย				4	
3. ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศในการเจรจา			3		
4. เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน				4	
5. เป็นโอกาสที่ดีของการทบทวนแนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศ ว่าประเทศไทยอยู่บนเส้นทางการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ ทำให้ประเด็นเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน และ Green Economy ได้กลายมาเป็น “นโยบายสาธารณะ” (Public Policy) และ “วาระทางการเมือง” (Political Agenda) ในระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ			3		
6. เป็นโอกาสที่ดีของการนำเสนอแนวคิด ทางเลือกการพัฒนา ที่แตกต่างไปจากแนวคิดการพัฒนาแบบกระแสหลัก เช่น แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง			3		
7. โอกาสที่ประเทศไทยจะได้รับแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะสินค้าเกษตร		2			

ตารางที่ 6 รายการชุดความเสี่ยง

ความเสี่ยง	น้ำหนัก				
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
1. พันธกรณีที่ทำให้ไม่อาจปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม			3		
2. พันธกรณีที่ต้องยอมรับมาตรฐานสากล ลิขสิทธิ์ทางการค้า กฎ ระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ทำให้กลายเป็นการกีดกันทางการค้า ในลักษณะ non-tariff barrier					5
3. อาจจะต้องกลายเป็นฐานการผลิตเทคโนโลยีต่ำ เนื่องจากประเทศพัฒนาแล้วอาจย้ายฐานการผลิตที่ขัดต่อพันธกรณีมายังประเทศไทย โดยที่ประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในด้านเทคโนโลยี และการบังคับใช้กฎหมาย					5
4. ความน่าเชื่อถือของประเทศในการดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว หากไม่สามารถดำเนินการตามพันธกรณีที่จะเกิดขึ้นได้		2			
5. การรับแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง Green Economy แบบผิวเผิน หรือตีความในแบบที่สนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้ไม่เกิดประโยชน์ในการพัฒนาที่ยั่งยืน			3		
6. อาจเป็นการเพิ่มเงื่อนไขในการขอรับการสนับสนุนในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากประเทศพัฒนาแล้วหรือองค์กรระหว่างประเทศ			3		

ภายหลังจากการกำหนดน้ำหนักของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสียดังกล่าวข้างต้นแล้ว จึงได้นำค่าน้ำหนักเหล่านั้นมาจัดทำ SWOT Graph เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งพบว่า ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีโอกาสจะได้รับประโยชน์จากการประชุม Rio+20 อยู่บ้าง แต่ยังมีจุดอ่อนที่เป็นปัญหาอุปสรรคสำหรับการเข้าร่วมเจรจา เพื่อให้ได้รับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากผลลัพธ์ของการประชุมอันเนื่องมาจากจุดอ่อนภายในประเทศอยู่ไม่น้อยทีเดียว รายละเอียดปรากฏตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 SWOT graph

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการสร้างกลยุทธ์ทางเลือกในการเจรจาในปัจจุบัน ด้วยการคัดเฉพาะจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสียดังกล่าวที่มีคะแนนสูง ซึ่งจะเป็ปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ และนำมาสร้างตาราง Matrix รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 SWOT Matrix

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีนโยบายที่จะมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียวอย่างชัดเจน 2. มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องอยู่แล้วหลายด้าน 3. ยอมรับและนิยมการดำเนินการผลิตและดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 4. มีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญ และมีกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อม 	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระบบและโครงสร้างด้านนโยบายและแผนขาดความเชื่อมโยง 2. ขาดการวิจัยและการพัฒนา รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยี 3. ขาดทีมเจรจามืออาชีพ 4. ขาดระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ
<p style="text-align: center;">โอกาส</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2. ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและเทคโนโลยี 3. ทบทวนแนวคิดในการพัฒนาประเทศ ทำให้เรื่องระบบเศรษฐกิจสีเขียวกลายเป็นนโยบายสาธารณะ และวางระวางการเมือง 4. เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ผลักดันให้มีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและเทคโนโลยีอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับแนวนโยบายและการดำเนินงานภายในประเทศ ในการมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียว 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงปรับปรุง</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ จัดองคาพยพ และทีมเจรจาที่เหมาะสม ✓ ศึกษา ระดม และจัดระบบข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการ ✓ ในระยะยาว ปรับปรุงโครงสร้างด้านนโยบาย และส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี ตลอดจนเสริมสร้างสมรรถนะของทีมเจรจา
<p style="text-align: center;">ความเสี่ยง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาจจะต้องกลายเป็นฐานการผลิตเทคโนโลยีต่ำ 2. พันธกรณีอาจส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ และการเข้าถึงตลาดโลก 3. พันธกรณีอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 4. อาจเป็นการเพิ่มเงื่อนไขในการขอรับการสนับสนุนในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงป้องกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ เตรียมข้อมูลที่จะใช้ในการเจรจา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดพันธกรณีที่ส่งผลกระทบต่อทางลบ ✓ เข้าร่วมกลุ่มพันธมิตรในการเจรจาที่มีจุดยืน/ท่าทีใกล้เคียงกับประเทศไทย เพื่อสร้างพลังอำนาจในการเจรจา 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรับ</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ✓ เตรียมทำที่เพื่อเลือก ในกรณีที่จะต้องมีพันธกรณีที่ไม่พึงประสงค์ ✓ ในระยะยาว ปรับปรุงระบบการคุ้มครอง ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการทำ SWOT Graph และ SWOT Matrix ดังกล่าวข้างต้น พบว่า ประเทศไทยมีโอกาสและความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน โดยมีจุดอ่อนในการดำเนินงานมากกว่าจุดแข็งจึงอาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่พอจะได้รับความช่วยเหลือจากการประชุม Rio+20 อยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและเทคโนโลยี และการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านระบบการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว ในขณะที่เดียวกัน ก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากผลลัพธ์ของการประชุม โดยเฉพาะในเรื่องของการกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากจุดอ่อนภายในประเทศอยู่ไม่น้อยทีเดียว โดยเฉพาะในส่วนของประเด็นความเชื่อมโยงทางด้านนโยบาย ประสิทธิภาพของทีมเจรจา และข้อมูลที่จะใช้ในการเจรจา ดังนั้น ทางเลือกยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis นี้ จึงเป็นกลยุทธ์เชิงปรับปรุง หรือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อแก้ไขจุดอ่อนต่างๆ ของประเทศไทยให้พร้อมที่จะฉวยโอกาสต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการประชุม Rio+20 ในขณะเดียวกัน ก็อาจจะต้องพิจารณากลยุทธ์ในการตั้งรับ (Defensive Strategy) เพื่อไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของความพร้อมของประเทศไทย และท่าทีของประเทศ และกลุ่มเจรจาต่างๆ ประกอบการนำเสนอกลยุทธ์ และแนวทางในการเข้าร่วมเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 ต่อไปด้วย

1) การศึกษาความพร้อมของประเทศไทย

ในการศึกษาความพร้อมของประเทศไทยสำหรับการเข้าร่วมประชุม Rio+20 นั้น ได้ใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์/สอบถาม โดยได้ศึกษาความพร้อมของประเทศไทยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1) นโยบาย/ยุทธศาสตร์/กฎหมาย/กฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับ

- มีความพร้อมด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอยู่แล้วอยู่ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ และยังได้มีการใช้วาระเรื่องระบบเศรษฐกิจสีเขียวเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกับการประชุม Rio+20

- มีความพร้อมพอสมควรแล้วในการเข้าร่วมประชุม แต่อาจจำเป็นต้องมีการเตรียมการเชิงนโยบายของประเทศไทยให้มีทิศทางที่ชัดเจน รวมทั้งจะต้องมีการสร้างทีมเจรจาที่เข้มแข็งและมีเอกภาพ

- ระดับความพร้อมยังมีจำกัดในบางส่วน เนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ที่ได้มาตรฐานเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในระดับใกล้เคียงกัน รวมทั้งยังขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

- ขาดความพร้อมในด้านการบูรณาการด้านนโยบายในแต่ละสาขา เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาที่เกื้อกัน (Win-Win Policy) ระหว่างมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กับมิติทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพในการดำเนินงาน

- ยังขาดนโยบายที่ชัดเจนในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาสังคม

- ขาดการผลักดันที่เข้มแข็งในการมุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวในระดับนโยบายของประเทศจากภาคการเมือง

- ความพร้อมในการเข้าร่วมประชุมในเชิงนโยบายอาจได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ

1.2) งบประมาณ

- มีข้อจำกัด โดยคาดว่าหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้ตั้งงบประมาณสำหรับกิจกรรมในเรื่องนี้ไว้ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุม หรือดำเนินกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประชุม Rio+20 ได้อย่างเต็มที่

- ขาดการเตรียมความพร้อมในด้านงบประมาณ เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว โดยเฉพาะในส่วนของ การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การสร้างความตระหนักของสาธารณชน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และการลงทุนในธุรกิจสีเขียว

- ขาดโครงสร้างด้านงบประมาณที่เหมาะสมในการมุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว

1.3) ข้อมูล

- ข้อมูลมีเพียงพอในระดับหนึ่งเพื่อการเจรจา แต่ต้องระมัดระวังในส่วนของความน่าเชื่อถือ ความถูกต้องของข้อมูล โดยควรที่จะต้องมี การวิเคราะห์โดยนักวิชาการในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว โดยเฉพาะผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยในแง่ค่าใช้จ่าย แรงงาน เทคโนโลยี โดยอาจทำเป็นงานวิจัยในระยะสั้น และควรสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับคณะผู้แทนไทย

- มีข้อมูลอยู่มากที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านระบบ Internet แลยังมีข้อมูลที่กระจัดกระจายอยู่ในหน่วยงานต่างๆ จึงทำให้ขาดข้อมูลในภาพรวม และข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็นสำหรับการเจรจา หากมีทีมงานที่จะทำหน้าที่ประสานความร่วมมือ รวบรวมข้อมูล กลั่นกรอง จัดหมวดหมู่ ประมวล และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับทีมเจรจาในการเข้าร่วมประชุม ก็น่าจะยังมีเวลาเพียงพอ

1.4) บุคคลากร

- ความพร้อมในเรื่องของทีมเจรจามืออาชีพ ที่มีความเป็นเอกภาพเจรจาและสามารถเจรจาได้อย่างมีประสิทธิภาพยังมีอยู่จำกัด
- ยังขาดผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ ที่จะให้คำแนะนำในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว
- ต้องปรับปรุงความร่วมมือ การประสานงาน ความชำนาญและความต่อเนื่องของการเจรจา
- บุคลากรที่ให้ความสำคัญต่อเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว และการประชุม Rio+20 แต่มีอยู่น้อย และไม่ได้รับผิดชอบแบบ Full Time

1.5) การตระหนักของสาธารณชน

- ขาดความพร้อมในส่วนของการตระหนักของสาธารณชน ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนในการเข้าร่วมเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 เนื่องจากสาธารณชน อาจไม่ยอมรับในผลการประชุมอันเป็นพันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติ และไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของ ตลอดจนภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีโลกได้
- เป็นที่รับรู้ในวงแคบเฉพาะผู้ที่มีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น สำหรับระดับสาธารณชนยังไม่ตระหนักถึงการประชุมมากนัก
- สาธารณชนมีความตระหนักเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจสีเขียวบ้าง โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการผลิต ในขณะที่ผู้ผลิตเองก็มีความพยายามที่จะปรับกระบวนการผลิตสินค้า และผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ยังไม่เข้าใจถึงระบบเศรษฐกิจสีเขียว

ผลการศึกษาความพร้อมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยมีความพร้อมในการเข้าร่วมเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในเรื่องทิศทางการนโยบายใน

ระดับประเทศ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่เข้าข่ายลักษณะของการขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว แต่มีจุดอ่อนที่สำคัญในเรื่องของทิมเจรจา และการตระหนักของสาธารณชน

3.2 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ในการศึกษาเพื่อนำเสนอกรอบแนวทางในการเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 นี้ ได้ดำเนินการตามกรอบแนวทางในการเจรจาพหุภาคีในระบบของสหประชาชาติของ Gupta (2000) และ Walker (2011) โดยได้มีการคาดการณ์ผลลัพธ์ของการประชุม และการทำความเข้าใจกับประเด็นการเจรจาในเรื่องแนวคิดระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งได้นำแนวคิดของ Ocampo (2011) และ Khor (2011) ที่กล่าวว่า “ประเทศพัฒนาแล้วจะต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรมในการผลิตและการอุปโภค-บริโภค รวมทั้งยอมที่จะดำเนินการตามพันธกรณีในการให้ความช่วยเหลือกับประเทศกำลังพัฒนาในเรื่องการเงิน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (appropriate environmental friendly technology) ให้กับประเทศกำลังพัฒนาอย่างจริงจัง ในขณะที่เดียวกัน ประเทศกำลังพัฒนาก็จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวนี้เอง ประเทศกำลังพัฒนามีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบเชิงลบได้อย่างแน่นอน หากมีการแฝงไว้ซึ่งมาตรการกีดกันทางการค้า และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือ หรือข้อจำกัดในการพัฒนา” มาเป็นกรอบในการสืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ซึ่งในการวิเคราะห์ผลการศึกษา เพื่อนำไปสู่การนำเสนอกรอบแนวทาง กลยุทธ์ในการเข้าร่วมเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 ได้ดำเนินการเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลลัพธ์ของการประชุม
2. ท่าทีของประเทศ/กลุ่มเจรจา
3. ความพร้อมของประเทศไทย

3.2.1 ผลลัพธ์ของการประชุม

เนื่องจากข้อคิดของการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยที่ 64 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ให้มีการจัดประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี ค.ศ. 2012 เพื่อเป็นการทบทวนการดำเนินงานว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีประเด็นหลักของการประชุมเป็นเรื่อง “A Green Economy in the context of Sustainable Development and Poverty Eradication” โดยกำหนดให้เป็นการประชุมในระดับผู้นำประเทศ หรือผู้นำรัฐบาลนั้น จึงคาดว่า ผลลัพธ์ของการประชุมจึงน่าจะมีระดับของความ

ผูกพันประเทศสมาชิกสหประชาชาติในระดับเดียวกับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development; UNCED) หรือการประชุม Rio เมื่อปี พ.ศ. 2535 และการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development; WSSD) เมื่อปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมีลักษณะเป็นพันธกรณีที่ไม่มีบทลงโทษ หรือ Soft Commitment โดยกำหนดพันธกรณีภายใต้เอกสารที่มีลักษณะเป็นแผนการดำเนินงาน ซึ่ง Mr. Sha Zukang รองเลขาธิการสหประชาชาติ (Under Secretary General) ที่ทำหน้าที่เป็นเลขาธิการของการประชุมฯ ก็คาดว่า ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการประชุมจะมีลักษณะเป็น “แบบพิมพ์เขียวที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (A Blueprint for a coherent pursuit sustainable development)” ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) การรื้อฟื้นพันธกรณีทางการเมืองระหว่างประเทศ (Renewed International Political Commitment) และ 2) แนวทางในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Guidelines on the Green Economy) 3) กระบวนการและกลไกในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในส่วนของคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการเตรียมการเข้าร่วมในการเจรจา ก็คือ พันธกรณีและแนวทางในการดำเนินงาน

จากการผลการศึกษารอบโลก และแนวทางในการดำเนินงานหรือกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ที่ปรากฏตามตารางที่ 1 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินงาน และมีการรายงานในระดับองค์การสหประชาชาติแล้ว พบว่า ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้ว (Developed Countries) ประเทศกำลังพัฒนา (Developing countries) หรือ ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries; LDC) หรือแม้แต่องค์กรระหว่างประเทศก็ตาม ต่างก็มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวอยู่แล้ว โดยที่บางประเทศมีนโยบาย และแผนงานที่เฉพาะเจาะจงในการพัฒนาประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว เช่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศกำลังพัฒนา มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วด้วยซ้ำ ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากการรายงานข้อมูลเข้าสู่ระบบสหประชาชาติ ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมกิจกรรมที่ประเทศพัฒนาแล้วดำเนินการก็เป็นได้ สำหรับประเทศไทยเอง ก็ได้มีการน้อมนำเอาแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งคณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยเศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific; UNESCAP) (2006) ได้ให้การยอมรับว่าเป็นวิถีการ

พัฒนาที่นำไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว และประเทศไทยยังมีแนวทางที่ชัดเจนในการรับเอาวาระเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่จะเริ่มใช้ในปีพ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกับการประชุม Rio+20 นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมด้วย

หากพิจารณาจากรายงานผลการประชุมเตรียมการสำหรับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 (Rio+20) ครั้งที่ 2 (2554) ที่ระบุว่า ถึงแม้ว่าจะยังไม่สามารถที่จะกำหนดคำจำกัดความของแนวคิด Green Economy ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันได้ก็ตาม แต่ควรที่จะให้ความสำคัญกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะที่คำนึงถึงการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคตได้แล้ว จะเห็นภาพได้ว่า ประเทศ และกลุ่มเจรจาต่างๆ ไม่น่าที่จะมีปัญหาหนักในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานรายสาขาเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Guidelines on the Green Economy) ซึ่งเป็นคาดว่าจะเป็ผลลัพท์ที่สำคัญส่วนหนึ่งของการประชุมในครั้งนี้ เนื่องจากได้มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ปัญหาจะอยู่ที่ลักษณะในการกำหนดพันธกรณีมากกว่า ซึ่งหลายประเทศได้แสดงท่าทีไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า แนวทางในการดำเนินงานจะต้องไม่มีลักษณะเป็น “One size fits all” และจะต้องมีการดำเนินงานด้วยความสมัครใจ มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เป็นไปตามสถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศนั้น และยังคงเคารพในอธิปไตยของประเทศด้วย (รายละเอียดตามตารางที่ 2)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงภูมิหลัง และความเป็นมาของการประชุม Rio+20 แล้ว ก็อาจเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า ผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการประชุม อาจจะไม่มีความเป็นธรรมสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเท่าใดนัก เนื่องจากความไม่ยั่งยืนของการพัฒนา และปัญหาวิกฤตโลกต่างๆ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์อยู่ในปัจจุบันนี้ ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของประเทศพัฒนาแล้วเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ หรือวิกฤตพลังงาน อาหาร และเศรษฐกิจก็ตาม ดังนั้น หากประเทศกำลังพัฒนาไม่มีอำนาจในการต่อรองที่เข้มแข็งก็อาจจะตกเป็นเหยื่อของประเทศพัฒนาแล้ว ในการนำเอาระบบเศรษฐกิจสีเขียวมาเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดโลกของประเทศกำลังพัฒนาได้ นอกจากนี้ ยังอาจใช้เป็นเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เทคโนโลยี และการเสริมสร้างสมรรถนะให้องค์กร และ/หรือบุคลากรของประเทศกำลังพัฒนา ดังเช่นที่เกิดขึ้นจากผลลัพธ์ของการประชุมอื่นๆ ในอดีตที่มีลักษณะเดียวกัน ดังนั้น จึงถือได้ว่าการประชุมครั้งนี้ เป็นเรื่องที่ท้าทายของ

ประเทศกำลังพัฒนาในการที่จะทำให้การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนามากที่สุด และในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามที่จะป้องกันไม่ให้ประเทศพัฒนาแล้วสร้างเงื่อนไขที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อมก็ตาม

3.2.2 ทำหน้าที่ของประเทศ/กลุ่มเจรจา

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ชัดเจนว่า ประเทศ/กลุ่มเจรจาต่างๆ มีหน้าที่ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน จนเป็นที่น่ากังวลถึงผลสำเร็จของการประชุม Rio+20 โดยสรุปได้ ดังนี้

1) ประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะกลุ่มสหภาพยุโรปมีหน้าที่ที่ชัดเจนในการผลักดันกระบวนการขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว โดยมีการพิจารณาถึงรายละเอียดรายสาขาในการดำเนินงาน ซึ่งเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในประเด็นระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ที่ชัดเจนในการปฏิเสธกลไกทางการเงินที่มีลักษณะเป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นใหม่ และต้องมีการนำเงินเข้าสู่กองทุน หรือกลไกดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ

2) ประเทศกำลังพัฒนามีหน้าที่ที่จะให้มีการเจรจาในหลักการของการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว โดยเฉพาะการเน้นย้ำว่า ผลลัพธ์จากการประชุม Rio+20 จะต้องไม่เป็นการเพิ่มเติมพันธกรณีที่เป็นภาระให้กับประเทศกำลังพัฒนา และจะต้องเป็นไปตามหลักการ Rio Principles ที่ทุกประเทศเห็นชอบ และให้คำมั่นว่าจะยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะในส่วนของหลักการข้อที่ 7 ซึ่งกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกัน และหลักการข้อที่ 12 ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “นโยบายทางด้านการค้าใดๆ ก็ตาม ที่ดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อมจะต้องไม่ก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้า หรือข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศ” นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ที่ชัดเจนว่า แนวทางในการดำเนินงานจะต้องไม่มีลักษณะเป็น “One size fits all” และจะต้องมีเป็นการดำเนินงานด้วยความสมัครใจ มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เป็นไปตามสถานภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศนั้น และยังคงเคารพในอธิปไตยของประเทศด้วย รวมทั้งจะต้องมีกลไกทางการเงินและการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับประเทศกำลังพัฒนาที่ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และลิขสิทธิ์ของเทคโนโลยี

สำหรับประเทศในกลุ่ม ASEAN ยังไม่มีหน้าที่ที่ชัดเจนในเรื่องของการขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว แต่ก็มีทศวรรษความร่วมมือกันว่า เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในภูมิภาคแล้ว การ

ขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่น่าที่จะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ แต่ประเทศในกลุ่ม ASEAN ยังมีพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกันอยู่ จึงยังคงมีความเข้าใจและความต้องการเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวที่แตกต่างกัน จนทำให้ไม่สามารถที่จะมีท่าทีที่ชัดเจนในเรื่องนี้ร่วมกันได้ โดยที่ประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับดีจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับแนวคิดของระบบเศรษฐกิจสีเขียวบนเงื่อนไขที่ว่า จะต้องไม่ก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้า และสามารถที่จะดำเนินการได้ตามความสมัครใจของแต่ละประเทศ บนพื้นฐานความเหมาะสมกับสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ โดยควรที่จะมีการพิจารณาในเรื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญา และลิขสิทธิ์ในเทคโนโลยี ในขณะที่ประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจน้อยกว่า ยังคงเรียกร้องให้มีการสนับสนุนทางด้านการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว รวมทั้งการสนับสนุนทางด้านการเงินและการลงทุน ตลอดจนการเสริมสร้างสมรรถนะในการดำเนินงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ท่าทีของประเทศในกลุ่ม ASEAN ในเรื่องหลักๆ ก็เป็นไปในแนวทางเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ส่วนประเทศไทยเอง ก็ได้แสดงท่าทีไว้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำการวิเคราะห์ต่อไปว่า ประเทศไทยพร้อมที่จะรับพันธกรณีที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร และควรที่จะมีกลยุทธ์ในการเข้าร่วมเจรจาอย่างไร

3.2.3 ความพร้อมของประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ซึ่งระบุว่า ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีโอกาสจะได้รับประโยชน์จากการประชุม Rio+20 อยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและเทคโนโลยี และการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านระบบการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว ในขณะที่เดียวกัน ก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากผลลัพธ์ของการประชุม โดยเฉพาะในเรื่องของการกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากจุดอ่อนภายในประเทศอยู่ไม่น้อยทีเดียว โดยเฉพาะในส่วนของประเด็นความเชื่อมโยงทางด้านนโยบาย ประสิทธิภาพของทีมเจรจา และข้อมูลที่จะใช้ในการเจรจา ซึ่งหากพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่คาดว่า จะมีลักษณะเป็น soft commitment และท่าทีของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่า ความเสี่ยงที่ประเทศไทยจะได้รับผลกระทบจากผลลัพธ์ของการประชุม ในเรื่องของการกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศโดยตรงอาจจะมีไม่มากนัก เนื่องจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายก็มีความกังวลในประเด็นดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าร่วมเจรจาภายใต้การประชุม Rio+20 แล้ว พบว่า ประเทศไทยมีความพร้อมในเชิงทิศทางการนโยบายระดับประเทศ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่า จะต้องมีการรวบรวม และจัดระบบให้เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเจรจาก็ตาม จึงน่าที่จะรับพันธกรณีที่มีลักษณะเป็น soft commitment ดังกล่าวได้ แต่ประเด็นปัญหาที่สำคัญนั้นอยู่ที่ความพร้อมในด้านบุคลากรที่จะเป็นทีมเจรจา โดยที่ประเทศไทยยังขาดทีมเจรจามีอาชีพที่มีเอกภาพ มีเป้าหมายในการเจรจาที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร มีเทคนิควิธีการในการเข้าร่วมกลุ่มพันธมิตรการเจรจา รู้จังหวะ และสามารถติดตามและเข้าใจประเด็นในการเจรจาได้อย่างถ่องแท้ ซึ่งในประเด็นนี้ Gupta (2000) และ Walker (2011) ถือว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเจรจา ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว ประเทศกำลังพัฒนามักจะประสบปัญหาข้อจำกัดของทีมเจรจา เป็นผลทำให้ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ตกเป็นผู้เสียเปรียบ เป็นเหยื่อของประเทศพัฒนาแล้ว และพ่ายแพ้ต่อการเจรจา หรือทำให้การเจรจาเหล่านั้นไม่ประสบผลสำเร็จอยู่เสมอ

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษากรอบแนวทางในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีศึกษาการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ การประชุม Rio+20 ในครั้งนี้ สรุปได้ ดังนี้

1) การประชุม Rio+20 เป็นการประชุมในระดับผู้นำประเทศ หรือผู้นำรัฐบาล ซึ่งคาดว่าผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการประชุมครั้งนี้จะมีลักษณะเป็นพันธกรณีที่ไม่มีบทลงโทษ หรือที่เรียกว่า soft commitment โดยจะมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การรื้อฟื้นพันธกรณีทางการเมืองระหว่างประเทศ (Renewed International Political Commitment) ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ให้คำมั่นสัญญาไว้ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development; UNCED) หรือการประชุม Rio เมื่อปี พ.ศ. 2535 และการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development; WSSD) เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานหลักการ Rio Principles ที่ทุกประเทศเห็นชอบ และให้คำมั่นว่าจะยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักการความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกัน และประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จะต้องไม่ก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้า หรือข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศ

2) ประเทศต่างๆ มีท่าทีในการเข้าร่วมการเจรจาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยประเทศพัฒนาแล้วมีท่าทีในการผลักดันกระบวนการขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว โดยมีการเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งอาจมีผลทำให้ประเทศพัฒนาแล้วมีภาระความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศลดลง นอกจากนี้ ยังมีท่าทีที่จะปฏิเสธกลไกทางการเงินสำหรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถดำเนินการในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวได้ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนากลับต้องการให้มีการเจรจา

ในหลักการ โดยที่ผลลัพธ์จากการประชุมจะต้องไม่เป็นการเพิ่มเติมพันธกรณีที่เป็นภาระให้กับประเทศกำลังพัฒนา และจะต้องเป็นไปตามหลักการ Rio Principles นอกจากนั้น แนวทางในการดำเนินงานจะต้องไม่มีลักษณะเป็น “One size fits all” ต้องมีเป็นการดำเนินงานด้วยความสมัครใจ เป็นไปตามสถานภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเคารพในอธิปไตยของแต่ละประเทศ ประเทศ รวมทั้งจะต้องมีกลไกทางการเงินและการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับประเทศกำลังพัฒนาที่ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และลิขสิทธิ์ของเทคโนโลยี สำหรับประเทศไทยเอง ก็ได้แสดงท่าทีไว้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้ ท่าทีที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนเช่นนี้ อาจจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการเจรจาเพื่อให้มีการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวได้ ในขณะที่เดียวกันประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งมีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่สูงกว่าประเทศกำลังพัฒนาอาจนำประเด็นของการดำเนินงานในระบบเศรษฐกิจสีเขียวมาเป็นเครื่องมือ และเงื่อนไขในการกีดกันทางการค้าในระดับทวิภาคีต่อไปได้

3) จากลักษณะของผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ท่าทีของประเทศต่างๆ ที่จะเข้าร่วมในการเจรจา และความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าร่วมเจรจากับการประชุม Rio+20 แล้ว อาจจะสรุปได้ว่า ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีโอกาสจะได้รับประโยชน์จากการประชุม Rio+20 อยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและเทคโนโลยี และการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านระบบการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว ในขณะที่เดียวกัน ก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากผลลัพธ์ของการประชุม โดยเฉพาะในเรื่องของการกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศอยู่บ้าง อันเนื่องมาจากจุดอ่อนภายในประเทศอยู่ไม่น้อยทีเดียว โดยเฉพาะในส่วนของประเด็นความเชื่อมโยงทางด้านนโยบาย ประสิทธิภาพของทีมเจรจา และข้อมูลที่จะใช้ในการเจรจา ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าว ประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องใช้กลยุทธ์การปรับปรุง หรือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) ในการเข้าร่วมการประชุม Rio+20 โดยที่จะต้องพิจารณาจุดอ่อนต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนของทีมเจรจาที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเจรจาประสบความสำเร็จ สามารถปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศไว้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะได้ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมประชุมตามความเหมาะสม ซึ่งหากสามารถที่จะปรับปรุงจุดอ่อนต่างๆ ได้ก่อนการประชุมจะเริ่มขึ้น ก็อาจพิจารณากลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy) เพิ่มเติมได้ เนื่องจากประเทศไทยมีจุดแข็งอยู่หลายประการ และมีโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์จากการประชุม Rio+20 อยู่ด้วย นอกจากนี้ ยังจำเป็นที่จะต้องพิจารณาทางเลือกกลยุทธ์เชิงรับ (Defensive Strategy) เพื่อไว้ด้วย

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ตามมติของที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยที่ 64 ซึ่งกำหนดให้มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้ประเด็นหลักว่าด้วย “เศรษฐกิจสีเขียว” โดยกำหนดเป็นการประชุมระดับผู้นำประเทศ หรือผู้นำรัฐบาลนั้น ทำให้ประเด็นของการ “เศรษฐกิจสีเขียว” ได้กลายเป็นวาระทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างชัดเจน ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงควรที่จะให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ทั้งในส่วนของนโยบายระยะยาวในการนำพาประเทศไปสู่การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว และการเตรียมการเพื่อเข้าร่วมการประชุม Rio+20

จากการผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ประเทศไทยมีจุดแข็ง และมีความพร้อมในการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร โดยได้มีการนำวาระเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียว” มาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11 อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งผลจากการศึกษา ชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีแนวนโยบายในการมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียว และภาคธุรกิจได้มีการดำเนินงานปรับเปลี่ยนระบบการผลิต และการบริการไปในแนวทางที่ของเศรษฐกิจสีเขียวบ้างแล้วก็ตาม แต่สาธารณชนยังมีความตระหนักในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับที่จำกัดมาก ดังนั้น ภาครัฐจึงควรที่จะมีการกำหนดนโยบายสาธารณะในเรื่องการมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียวให้ชัดเจน โดยให้มีการบูรณาการ เชื่อมโยงส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องของสิ่งแวดล้อม พลังงานทางเลือกและพลังงานทดแทน การสนับสนุนส่งเสริมธุรกิจการผลิตและบริการสีเขียว การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของประเทศ และการสร้างความตระหนักของสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภค บริโภคของประชาชน โดยที่จะต้องมีการจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรสำหรับการดำเนินงานที่เหมาะสมในทุกระดับ เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มภูมิภาค และกลุ่มพันธมิตรที่จะร่วมกันดำเนินงาน เพื่อมุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวบนพื้นฐานการแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างยุติธรรม (fair share) รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรที่มีที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย เช่น UNESCAP, UNEPROAP, FAO, UNESCO เป็นต้น

สำหรับการเตรียมการเข้าร่วมประชุม Rio+20 นั้น ภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการแสดงบทบาท และท่าทีของประเทศไทยที่เข้มแข็ง เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นกลไกที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยควรที่จะมีทิศทางและท่าทีที่ชัดเจนว่า ประเทศไทยตอบรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว บนพื้นฐานการดำเนินงานตามความสมัครใจ และเป็นไปตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยที่จะต้องมีการกำหนดท่าทีที่ชัดเจนในการผลักดันในประเด็นที่ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์จากการประชุม อาทิ ประเด็นเรื่องเกษตรอินทรีย์ การบริการและการท่องเที่ยว และพลังงานชีวภาพ รวมทั้งท่าทีในการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ โดยเฉพาะประเด็นทางการค้า ซึ่งจะต้องมีท่าทีที่ชัดเจนในการไม่ยอมรับพันธกรณีใดๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การกีดกันทางการค้า และการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศ

โดยที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการดำเนินงานของภาครัฐกิจ และภาคประชาสังคม ซึ่งหากมีพันธกรณีใดๆ ที่จะเกิดขึ้น ภาครัฐกิจจะได้รับผลกระทบโดยตรง ดังนั้น จึงควรที่จะพิจารณาให้มีภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมเข้าร่วมอยู่ในคณะเจรจาด้วย โดยที่จะต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเข้าร่วมในกระบวนการเจรจาดังแต่ต้น

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

จากผลการศึกษาซึ่งสรุปได้ว่า ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีโอกาสจะได้รับประโยชน์จากการประชุม Rio+20 อยู่บ้าง แต่ก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากผลลัพธ์ของการประชุมอันเนื่องมาจากจุดอ่อนภายในประเทศ โดยเฉพาะในส่วนของประสิทธิภาพของทีมเจรจา และข้อมูลที่จะใช้ในการเจรจา จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาจัดจุดอ่อนต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนของทีมเจรจา ที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเจรจาประสบความสำเร็จ จึงเห็นว่าควรที่จะต้องมีการเตรียมการเพื่อเข้าร่วมในการเจรจา ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมของข้อมูลและท่าทีในการเจรจา

เป็นข้อเสนอแนะที่มุ่งให้ประเทศไทยได้มีการเตรียมความพร้อมของข้อมูลและท่าทีเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเจรจาที่จะยอมรับเงื่อนไข หรือปฏิเสธเงื่อนไขที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1.1) จัดทำระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- 1.2) สนับสนุนการวิจัย และพัฒนา รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงวิชาการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและท่าทีอันเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการเจรจา
- 1.3) จัดการองค์ความรู้ให้ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเจรจามีความเข้าใจในประเด็นปัญหา บนพื้นฐานข้อมูลเดียวกัน
- 1.4) บูรณาการความรู้ และข้อมูลที่จะใช้ในการเจรจาของภาคส่วนต่างๆ ให้เป็นเอกภาพ และใช้ฐานข้อมูลเดียวกันในการเจรจา
- 1.5) ดำเนินการทางด้านสื่อสารสาธารณะ เพื่อสร้างความตระหนักของสาธารณชนให้เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจสีเขียว และการประชุม Rio+20 ตลอดจนบทบาทของประเทศไทยในการประชุมดังกล่าว โดยผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ หรือ internet ก็ตาม
- 1.6) ติดตามความคืบหน้าในการจัดทำเอกสารการเจรจา และเอกสารผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประชุม
- 1.7) จัดให้มีเวทีวิชาการและเวทีสาธารณะ เพื่อระดมความคิดเห็นของผู้ที่อาจมีส่วนได้ส่วนเสียจากผลการประชุมเป็นระยะๆ เพื่อกำหนดท่าที และจุดยืนในการเจรจาของประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลในการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
- 1.8) เนื่องจากเอกสารการเจรจา และผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประชุมยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการของเลขาธิการการประชุม ดังนั้นการพิจารณากำหนดท่าทีของประเทศไทยจึงยังไม่สามารถดำเนินการในรายละเอียดในการศึกษารั้งนี้ อย่างไรก็ตาม อาจพิจารณาเสนอแนะท่าทีของประเทศไทยในการประชุม Rio+20 ในเบื้องต้น ได้ดังนี้

(ก) ควรกำหนดท่าทีต่อหลักการและผลลัพธ์ของการประชุมให้สอดคล้องกับท่าทีของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มอาเซียน อาทิ

- ผลลัพธ์ของการประชุมจะต้องไม่เป็นพันธกรณีที่เพิ่มเติมภาระให้กับประเทศกำลังพัฒนา

- การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องเป็นการดำเนินงานด้วยความสมัครใจ และสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศ

- การดำเนินการใดๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องไม่นำไปสู่การกีดกันทางการค้า หรือการสร้างเงื่อนไขใหม่ในการเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศ และการขอรับการสนับสนุนจากประเทศพัฒนาแล้ว หรือสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ

- การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวของประเทศกำลังพัฒนา จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านการเงิน และเทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้ว และองค์กรระหว่างประเทศ โดยควรที่จะผลักดันให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่มีลักษณะที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกเป็นธรรม นอกจากนี้ ยังควรผลักดันให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ภายใต้การพิจารณาในเรื่องของลิขสิทธิ์ และทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับประเทศกำลังพัฒนาอย่างจริงจัง

(ข) เนื่องจากสาธารณชนในประเทศไทยยังไม่ตระหนักถึงการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว และยังไม่มีความพร้อมอย่างเต็มที่ในการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของนโยบายภาครัฐ และการดำเนินงานของธุรกิจเอกชน ดังนั้น จึงควรผลักดันให้กลไกในการร่วมมือกันดำเนินงานระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา (North-South Cooperation) หรือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยกันเอง (South-South Cooperation) หรือเป็นการดำเนินงานในลักษณะสามประสาน (Tri-lateral Cooperation)

(ค) ควรแสดงท่าทีให้เห็นว่า พร้อมที่จะร่วมกับประชาคมโลกในการขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ภายใต้เงื่อนไขความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการสนับสนุนที่เหมาะสมจากประเทศพัฒนาแล้ว และองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

(ง) สำหรับในสาขาที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว และมีความสามารถในการแข่งขันสูง อาทิ สาขาการบริการและการท่องเที่ยว และการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ควรที่จะมีท่าทีในการตอบรับอย่างชัดเจน และควรผลักดันให้มีการกำหนดกลไกในการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย เช่น การสนับสนุนเทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิต เป็นต้น รวมทั้งควรนำเสนอประเด็นความสำเร็จในการดำเนินงานของประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งได้รับการเทิดพระเกียรติจากองค์การสหประชาชาติ และเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นแนวทางการขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว

2) การพัฒนาศักยภาพของทีมเจรจา

เป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญ ที่อาจจะถือได้ว่าเป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จในการเจรจา ทั้งนี้ หากทีมเจรจามีศักยภาพ ก็อาจสามารถเจรจาจนบรรลุถึงข้อตกลงที่เป็นประโยชน์กับประเทศชาติได้ ถึงแม้ว่า นโยบายจะไม่ชัดเจน หรือข้อมูลประกอบการตัดสินใจจะไม่เพียงพอก็ตาม ซึ่งการเจรจาของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ก็มักจะขึ้นอยู่กับศักยภาพของนักเจรจา โดยควรมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

2.1) การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าร่วมในการเจรจาให้กับผู้นำประเทศ และผู้บริหารระดับสูงของประเทศ

2.2) การสร้างเครือข่ายบุคลากรที่เกี่ยวข้องและทีมเจรจา ซึ่งควรประกอบด้วยบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเจรจาภายใต้การประมุขสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยตรง บุคลากรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง บุคลากรจากองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา/วิจัย แต่ไม่ได้หมายความว่าบุคลากรเหล่านี้จะต้องเข้าร่วมในการเจรจา เพียงแต่สามารถทำงานเป็นทีมให้การสนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และให้ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเจรจา สำหรับในกระบวนการเจรจานั้นจำเป็นต้องให้นักเจรจาที่มีความรู้ ความชำนาญ และทักษะในการเจรจาตามกฎ กติกา และข้อบังคับภายใต้สหประชาชาติเป็นผู้เจรจา ซึ่งในกรณีนี้ที่น่าที่จะเป็นผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการเจรจาภายใต้ระบบสหประชาชาติเป็นอย่างดี ร่วมกับผู้แทนของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางประสานการดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของสาระของการดำเนินงานของคณะกรรมการดังกล่าว ส่วนการเจรจาในเชิงนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศนั้น หากผู้เข้าร่วมในการเจรจาเป็นระดับผู้นำประเทศ หรือผู้บริหารระดับสูงของประเทศก็จะทำให้สามารถบรรลุถึงข้อตกลงร่วมกันได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเด็ดขาด สำหรับประเทศไทย ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development; UNCED) หรือการประชุม Rio เมื่อปี พ.ศ. 2535 และการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development; WSSD) เมื่อปี พ.ศ. 2545 สมเด็จพระเจ้า

ลูกเรือเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ ทรงเป็นองค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมในการประชุมดังกล่าว และเป็นທີ່คาดว่าจะทรงเสด็จเป็นองค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยในการประชุม Rio+20 ด้วย

2.3) การพัฒนาศักยภาพของนักเจรจาให้มีทักษะและกลยุทธ์ในการเจรจาที่เหมาะสม ทั้งในด้านการใช้ภาษา และความยืดหยุ่นในการเจรจา ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในประเด็นการเจรจา นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงการสร้างพันธมิตรในการเจรจาด้วย โดยควรที่จะเข้าร่วมกับกลุ่มเจรจาต่างๆ ที่มีประเด็นเป้าประสงค์เช่นเดียวกับประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และกลุ่มภูมิภาคอาเซียน เพื่อเป็นการเพิ่มน้ำหนักในการเจรจา ซึ่งการพัฒนาศักยภาพเหล่านี้สามารถดำเนินการได้ด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกปฏิบัติจริง นอกจากนี้ การจัดให้มีเวทีระดมความคิดเห็นของผู้ที่อาจมีส่วนได้ ส่วนเสียจากผลการเจรจาเป็นระยะๆ เพื่อกำหนดท่าที และจุดยืนในการเจรจาของประเทศ ไทย ก็ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักเจรจาได้อีกทางหนึ่งด้วย

4.2.3 ข้อเสนอแนะในการขยายผล

การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศ: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ การประชุม Rio+20 นี้ ถือเป็นการเจรจาในระดับผู้นำประเทศที่มีความสำคัญ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทิศทางในการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติที่อาศัยอยู่บน โลกนี้ทุกคนไม่มากก็น้อย ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นการเจรจาที่มีความสลับ ซับซ้อน และมีความยากลำบากในการบรรลุถึงข้อตกลงร่วมกัน ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินงานที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น สามารถที่จะนำไปปรับใช้กับการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเด็นอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในส่วนของข้อเสนอแนะในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางด้านข้อมูล การพัฒนาศักยภาพของทีมเจรจา และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจา ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเจรจา

บรรณานุกรม

1. ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร. 2549. วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริงและความเป็นอื่น. สำนักพิมพ์วิภาษา. กรุงเทพฯ
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย. บริษัท เพชรรุ่งเรืองการพิมพ์ จำกัด นนทบุรี
3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. ทิศทางแผนพัฒนา ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ
4. สันทัด ศะศิวิณิช. 2551. การเจรจาต่อรอง.
5. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2553. โครงการพัฒนาต้นแบบท่าทีไทยในข้อตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาปฏิญญาริโอและการขนส่งของเสียอันตรายข้ามเขตแดน. กรุงเทพฯ
6. อัมพันธ์ พินธุกนก. 2550. ยุทธศาสตร์การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศในกรณีกรอบข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ทรัพย์สินทางชีวภาพและทรัพย์สินพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมกัน
7. Aron Cosbey. 2011. Are there downsides to a green economy? The trade, investment and competitiveness implications of unilateral green economic pursuit. The Road to Rio+20 For a development-led green economy. United Nations Conference on Trade and Development.
8. David Pearce, Edward Barbier, Olaf Johanson, David Maddison and Anil Markandya. 1989. Blueprint for a green economy. Earthscan. London. Great Britain.
9. Dimitri Zengelis. 2011. Trade, finance and the green economy. The Road to Rio+20 For a development-led green economy. United Nations Conference on Trade and Development.
10. Martin Khor. 2011. Challenges of the green economy concept and policies in the context of sustainable development, poverty and equity. The Transition to a Green Economy: Benefits, Challenges and Risks from a Sustainable Development Perspective. Report by a Panel of Experts to Second Preparatory Committee Meeting for United Nations Conference on Sustainable Development.

11. Joyeeta Gupta. 2000. "On Behalf of My Delegation,..." A Survival Guide for Developing Country Climate Negotiators. USA: Center for Sustainable Development of the Americas.
12. Jose Antonio Ocampo. 2011. The Transition to a Green Economy: Benefits, Challenges and Risks from a Sustainable Development: Perspective Division for Sustainable Development, United Nations Environment Programme and UN Conference on Trade and Development.
13. Ronal A. Walker. 2011. Manual for UN Delegates: Conference Process, Procedure and Negotiation. United Nations Institute for Training and Research (UNITAR). France.
14. Siamintelligence.com. เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy): อนาคตใหม่ที่ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจไทย.
15. United Nations Development Programme. 2007. Human Development Report 2007. Bangkok.
16. United Nations Environment Programme. 2011. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. A Synthesis for Policy Makers. France.
17. United Nations General Assembly. 2010. Report of Secretary General on Objective and Themes of the United Nations Conference on Sustainable Development. New York, USA.
18. UNESCAP. 2006. Green Growth at a Glance: The Way Forward for Asia and the Pacific. Bangkok, Thailand.
19. UNESCAP. 2008. Greening Growth in Asia and the Pacific. Bangkok, Thailand.
20. World Commission on Environment and Development. 1987. Our Common Future. Oxford University Press.
21. www.uncsd2012.org

ภาคผนวก ก (หลักการริโอ)

Principle 1

Human beings are at the centre of concerns for sustainable development. They are entitled to a healthy and productive life in harmony with nature.

Principle 2

States have, in accordance with the Charter of the United Nations and the principles of international law, the sovereign right to exploit their own resources pursuant to their own environmental and developmental policies, and the responsibility to ensure that activities within their jurisdiction or control do not cause damage to the environment of other States or of areas beyond the limits of national jurisdiction.

Principle 3

The right to development must be fulfilled so as to equitably meet developmental and environmental needs of present and future generations.

Principle 4

In order to achieve sustainable development, environmental protection shall constitute an integral part of the development process and cannot be considered in isolation from it.

Principle 5

All States and all people shall cooperate in the essential task of eradicating poverty as an indispensable requirement for sustainable development, in order to decrease the disparities in standards of living and better meet the needs of the majority of the people of the world.

Principle 6

The special situation and needs of developing countries, particularly the least developed and those most environmentally vulnerable, shall be given special priority. International actions in the field of environment and development should also address the interests and needs of all countries.

Principle 7

States shall cooperate in a spirit of global partnership to conserve, protect and restore the health and integrity of the Earth's ecosystem. In view of the different contributions to global environmental degradation, States have common but differentiated responsibilities. The developed countries acknowledge the responsibility that they bear in the international pursuit to sustainable development in view of the pressures their societies place on the global environment and of the technologies and financial resources they command.

Principle 8

To achieve sustainable development and a higher quality of life for all people, States should reduce and eliminate unsustainable patterns of production and consumption and promote appropriate demographic policies.

Principle 9

States should cooperate to strengthen endogenous capacity-building for sustainable development by improving scientific understanding through exchanges of scientific and technological knowledge, and by enhancing the development, adaptation, diffusion and transfer of technologies, including new and innovative technologies.

Principle 10

Environmental issues are best handled with participation of all concerned citizens, at the relevant level. At the national level, each individual shall have appropriate access to information concerning the environment that is held by public authorities, including information on hazardous materials and activities in their communities, and the opportunity to participate in decision-making processes. States shall facilitate and encourage public awareness and participation by making information widely available. Effective access to judicial and administrative proceedings, including redress and remedy, shall be provided.

Principle 11

States shall enact effective environmental legislation. Environmental standards, management objectives and priorities should reflect the environmental and development context to which they apply. Standards applied by some countries may be inappropriate and of unwarranted economic and social cost to other countries, in particular developing countries.

Principle 12

States should cooperate to promote a supportive and open international economic system that would lead to economic growth and sustainable development in all countries, to better address the problems of environmental degradation. Trade policy measures for environmental purposes should not constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination or a disguised restriction on international trade. Unilateral actions to deal with environmental challenges outside the jurisdiction of the importing country should be avoided. Environmental measures addressing transboundary or global environmental problems should, as far as possible, be based on an international consensus.

Principle 13

States shall develop national law regarding liability and compensation for the victims of pollution and other environmental damage. States shall also cooperate in an expeditious and more determined manner to develop further international law regarding liability and compensation for adverse effects of environmental damage caused by activities within their jurisdiction or control to areas beyond their jurisdiction.

Principle 14

States should effectively cooperate to discourage or prevent the relocation and transfer to other States of any activities and substances that cause severe environmental degradation or are found to be harmful to human health.

Principle 15

In order to protect the environment, the precautionary approach shall be widely applied by States according to their capabilities. Where there are threats of serious or irreversible damage, lack of full scientific certainty shall not be used as a reason for postponing cost-effective measures to prevent environmental degradation.

Principle 16

National authorities should endeavour to promote the internalization of environmental costs and the use of economic instruments, taking into account the approach that the polluter should, in principle, bear the cost of pollution, with due regard to the public interest and without distorting international trade and investment.

Principle 17

Environmental impact assessment, as a national instrument, shall be undertaken for proposed activities that are likely to have a significant adverse impact on the environment and are subject to a decision of a competent national authority.

Principle 18

States shall immediately notify other States of any natural disasters or other emergencies that are likely to produce sudden harmful effects on the environment of those States. Every effort shall be made by the international community to help States so afflicted.

Principle 19

States shall provide prior and timely notification and relevant information to potentially affected States on activities that may have a significant adverse transboundary environmental effect and shall consult with those States at an early stage and in good faith.

Principle 20

Women have a vital role in environmental management and development. Their full participation is therefore essential to achieve sustainable development.

Principle 21

The creativity, ideals and courage of the youth of the world should be mobilized to forge a global partnership in order to achieve sustainable development and ensure a better future for all.

Principle 22

Indigenous people and their communities and other local communities have a vital role in environmental management and development because of their knowledge and traditional practices.

States should recognize and duly support their identity, culture and interests and enable their effective participation in the achievement of sustainable development.

Principle 23

The environment and natural resources of people under oppression, domination and occupation shall be protected.

Principle 24

Warfare is inherently destructive of sustainable development. States shall therefore respect international law providing protection for the environment in times of armed conflict and cooperate in its further development, as necessary.

Principle 25

Peace, development and environmental protection are interdependent and indivisible.

Principle 26

States shall resolve all their environmental disputes peacefully and by appropriate means in accordance with the Charter of the United Nations.

Principle 27

States and people shall cooperate in good faith and in a spirit of partnership in the fulfilment of the principles embodied in this Declaration and in the further development of international law in the field of sustainable development.

Source: Report of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 5-16 June 1972

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข เรื่อง การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณี
Rio+20

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นโดย นางอัยฎาพร ไกรพานนท์ ผู้อำนวยการสำนักความร่วมมือด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศ
ด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ
การประชุม Rio+20 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การเจรจา
ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรณี Rio+20 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ
การฝึกอบรม หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๓ สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวง
การต่างประเทศ ประจำปี ๒๕๕๔

แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด ๖ หน้า โปรดเติมข้อมูลลงในช่องว่าง

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

นางอัยฎาพร ไกรพานนท์

วันที่.....

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....

๒. ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

๓. ท่านเคยทราบเกี่ยวกับการประชุม Rio+20 หรือไม่

.....

๔. ท่านเคยทราบเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) หรือไม่

.....

๕. ท่านคิดว่าจุดแข็งของประเทศไทยในเรื่อง Green Economy สำหรับการประชุม Rio+20 คืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๖. ท่านคิดว่าจุดอ่อนของประเทศไทยในเรื่อง Green Economy สำหรับการประชุม Rio+20 คืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

๗. ท่านคิดว่าประเทศไทยจะได้รับโอกาสในเรื่อง Green Economy จากการประชุม Rio+20 อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๘. ท่านคิดว่าประเทศไทยจะมีความเสี่ยงในเรื่อง Green Economy ในการประชุม Rio+20 อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๙. ท่านคิดว่าประเทศไทยจะมีความพร้อมสำหรับการเข้าร่วมประชุม Rio+20 หรือไม่ อย่างไร
นโยบาย/ยุทธศาสตร์/กฎหมาย/กฎระเบียบ/ข้อบังคับ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

งบประมาณ

.....
.....
.....
.....

ข้อมูล

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

บุคลากร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

การตระหนักของสาธารณชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....

ประเด็นอื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๐. ท่านคิดว่าประเทศไทยควรมีทำอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

รายชื่อผู้รับการสัมภาษณ์

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ หน่วยงาน	สัมภาษณ์เมื่อวันที่
๑	นายโชติ ตราชู	ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๔
๒	นายสุภชัย พานิชภักดิ์	UNCTAD Secretary General	วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔
๓	นายกรกฎ ผดุงจิตต์	สภาอุตสาหกรรม	วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔
๔	นางสาวณัฐฐา อัครไพบูลย์	นักการทูตปฏิบัติการ กระทรวงการต่างประเทศ	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๕	นางสาวพันธ์สิริ วินิจจะกุล	WWF Thailand	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๖	นายสุรชัย คุ่มถิ่น	ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๗	นางสาวพรศิริ สาครวรรณศักดิ์	กระทรวงพาณิชย์	วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๔
๘	นางสมหญิง คุณานพรัตน์	กระทรวงอุตสาหกรรม	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๙	นางอารีรัตน์ อยู่หุ่่น	กระทรวงพลังงาน	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๐	นายนำพล ลิมประเสิร์ฐ	บริษัท SCG จำกัด (มหาชน)	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ หน่วยงาน	สัมภาษณ์เมื่อวันที่
๑๑	Mr. Rae Kwon Chung	Director, Environment and Sustainable Development Division, ESCAP	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๒	Mr. Howell Howard	สถานทูตอเมริกา	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๓	รศ.ดร. วุฒิ หวังวัชรกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๔	นางสาวกัญญสร ตัณสุภผล	สถานทูตอังกฤษ	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๕	นางสาวนันท์ เพิ่มพิบูลย์	นักวิชาการอิสระ	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๖	นางรัชนิ เอมะรุจิ	รองอธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๗	นางอรพินทร์ วงศ์ชุมพิศ	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๘	Mr. James Peter	Environment Operation Center ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๑๙	นางอังคณา เถติมพล	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔
๒๐	คุณวิชุดา สกลนันท์	บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔

ภาคผนวก ก (SWOT Analysis)

๑. จุดแข็งของประเทศไทย

- ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งมีการดำเนินงานบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาความยากจน
- การสร้างตลาดสำหรับผลผลิตทางการเกษตร ทั้งจากผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ สินค้าปลอดสารพิษ
- การนำแนวปฏิบัติที่ดีทางการเกษตรที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้มากขึ้น
- การสร้างแรงงานที่มีคุณภาพในการรองรับการผลิตสินค้าสีเขียว
- การลงทุนในเรื่องขนส่งมวลชน ซึ่งเป็นการสร้างงานและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ
- มีฐานทรัพยากรที่หลากหลายและเกื้อกูลกัน
- โครงสร้างเศรษฐกิจมีภาคเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เข้มแข็ง
- สาขาเศรษฐกิจหลักกระจายและเสริมกันและกัน
- มีศักยภาพด้านพลังงานชีวมวลสูง
- ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนเสถียรภาพมากกว่าการเจริญเติบโต
- มีศาสนาพุทธที่สอนให้รักความสันโดษ ละกิเลส
- ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ (disaster risk) ต่ำกว่าภูมิภาคอื่น
- การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ในเชิงสถาบัน (Institutionalization) ประเทศไทยมีนโยบายที่จะมุ่งเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy – GE) อย่างชัดเจน มานับตั้งแต่ช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔) ที่มุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน เป็นต้นมาแล้ว ซึ่งทำให้แผนพัฒนาเฉพาะด้านหรือเฉพาะสาขาของไทย เช่น การจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสะอาด ของกรมควบคุมมลพิษ เป็นต้น รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมาย (เช่น มาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นต้น) กฎ และระเบียบ ของหน่วยงานต่างๆ (เช่น ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Procurement) ซึ่งมีภาครัฐเป็นผู้นำ โดยได้เริ่มดำเนินการแล้ว ที่กรมควบคุมมลพิษ เป็นต้น) หรือแม้แต่แผนนโยบายส่งเสริมการลงทุน และนโยบายของรัฐบาลทุกชุด ที่ต้องแถลงต่อรัฐสภา ต่างก็มุ่งสู่การพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือมุ่งสู่ Green Economy เช่นกัน

- การยอมรับและความนิยมในการดำเนินการผลิตและดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางของปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” (The Royal Sufficient Economy) เริ่มมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตร ที่มีการดำเนินการตามแนวทางของ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ที่นอกจากจะช่วยลดสารพิษตกค้าง ในพืชผลทางการเกษตร รวมทั้งในดินและน้ำหรือระบบนิเวศ ที่จะไหลเวียนเข้าสู่วงจรชีวิตของสัตว์และคนแล้ว ยังจะช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียวหรือแหล่งดูดซับคาร์บอน (Carbon Sink) จากระบบไร่นาสวนผสม ที่ทำให้มีไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้นด้วย
- มีการสร้างมาตรฐานและตรารับรองสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่เรียกว่า “ใบไม้สีเขียว” (Green Leaf) ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยร่วมกันดำเนินการ รองรับไว้แล้ว เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้ รวมทั้งสำหรับลูกค้าในยุโรป เพราะสามารถเทียบเท่าได้กับ “Green Dot”
- มีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญ และเริ่มมีกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าร่วมประชุมมาตั้งแต่ปี 2553 เช่น กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เป็นต้น
- มีโครงสร้างพื้นฐานด้านการกำหนดนโยบายและแผนที่เป็นฐานสำหรับรองรับการปรับทิศทางการพัฒนาไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่สำคัญ เช่น ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และ ร่างแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ
- ประเทศไทยได้มีการดำเนินโครงการภายใต้กรอบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย นำยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการพัฒนาในลักษณะการบูรณาการที่คำนึงถึงสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดประโยชน์ในหลายสาขา ทั้งภาคคมนาคม การค้าพลังงาน การท่องเที่ยว เกษตรกรรม และการจ้างงาน ซึ่งเป็นตัวอย่างการดำเนินงานที่ดี
- ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- ประเทศไทยให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาและข้อตกลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งในการกำหนดทำที่ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการดำเนินงาน เช่น การปรับปรุงคุณภาพอากาศ เป็นต้น

๒. จุดอ่อนของประเทศไทย

- ค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนผ่าน (transition) ในเรื่องการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตทั้งภาคเกษตร และอุตสาหกรรม ซึ่งต้องการการลงทุนจากภาครัฐ ซึ่งอาจไม่เพียงพอ โดยต้องการการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน
- มาตรฐานสินค้าที่อาจสูงขึ้น ซึ่งจะมีผลกับการส่งออก ทำให้มูลค่าการส่งออกลดลง
- การขาดแคลนแรงงาน
- การขาดการวิจัย เพื่อค้นคว้าด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- สาขาเศรษฐกิจหลักอ่อนไหวต่อการทำลายความสมดุลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- คนไทยไม่ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อเศรษฐกิจ
- ความแตกต่างระดับรายได้ระหว่างเมือง ชนบท คนรวย คนจน มาก
- คนไทยไม่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างเพียงพอ
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมมาก
- คนไทยไม่ปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาอย่างแท้จริง
- คนไทยไม่มีวินัยทางการเงิน การบริหารจัดการเงินที่ดีพอ
- มีการดำเนินการกระจายอยู่หลายหน่วยงาน ไม่มีเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนที่ชัดเจน แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะมีแผนงานที่มุ่งสู่ความยั่งยืน แต่ก็ยังไม่ค่อยถูกนำไปปฏิบัติอย่างเข้มแข็งจริงจัง
- สังคมไทยเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติอย่างไม่ถ่วงถ่วง เน้นวัตถุ
- ยังขาดการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Instrument) เช่น ระบบมัดจำและคืนซาก (Deposit-Refund) และระบบภาษีคาร์บอน (Carbon Tax) หรือภาษีสิ่งแวดล้อมประเภทอื่นๆ เป็นต้น เครื่องมือทางสังคม เช่น การประกาศเกียรติคุณและให้รางวัลสำหรับผู้ประกอบการที่มีกระบวนการหรือใช้เทคโนโลยีในการผลิตหรือผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการนำบัณฑิตกิจกรรมลูกเสือสิ่งแวดล้อม บัณฑิตลงในสมุดปกนักเรียนและใช้ประกอบการพิจารณาในการคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ให้แพร่หลาย รวมทั้งยังขาดการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) สำหรับผู้กระทำผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง
- ยังขาดการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการถ่ายทอดกระบวนการผลิตที่ประหยัดพลังงานหรือ วัสดุคืบ หรือใช้เทคโนโลยีที่สะอาด (Cleaner Technology Transfer) ทั้งจากต่างประเทศ

และในระหว่างผู้ประกอบการภายในประเทศเอง ซึ่งทำให้โอกาสในการเข้าถึงฯ ได้ยากขึ้น การเข้าถึงฯ อาจทำให้ต้นทุนสูงขึ้น จึงไม่อยากให้ความร่วมมือในการดำเนินกระบวนการผลิตที่สะอาดหรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- ความชัดเจนของนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาค (Macro-economic Policy) ที่ต้องการให้สินค้าที่บริโภคภายในประเทศมีราคาถูกลง เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อ ในขณะที่ระดับราคาสินค้าส่งออกไม่ให้สูงมากนัก เพื่อให้ราคาสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ทั้งหมดนี้ทำให้ผู้ผลิตต้องพยายามลดต้นทุนการผลิต การลงทุนเพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่เครื่องจักรหรือเทคโนโลยีที่สะอาด จึงเกิดขึ้นได้ยาก
- ประเทศไทยยังขาดทีมเจรจา (Negotiation Team) ที่เป็นมืออาชีพและมีความเป็นเอกภาพ เมื่อมีการไปประชุมหรือเจรจาระหว่างประเทศ มักมีเพียงหน่วยงานเจ้าของเรื่อง (Focal point) และหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพียงสองสามหน่วยงานเท่านั้น ที่มีส่วนร่วมเดินทางไป ทั้งๆ ที่สาระและผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการเจรจา มีลักษณะบูรณาการ และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกของเนื้อหา ในระหว่างมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจ
- ความตื่นตัว การรับรู้เรื่อง และความเข้าใจเรื่อง GE และ Rio+20 ยังอยู่ในวงจำกัดมาก
- ปัญหาเรื่องระบบและโครงสร้างด้านนโยบายและแผนของประเทศไทย ซึ่งขาดความชัดเจนในแง่ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงในระบบแผน มีแผนหลายระดับ แต่ละหน่วยงานภาครัฐมีกรอบนโยบาย แผนเฉพาะของหน่วยงาน ซึ่งอ้างอิงตามกรอบกฎหมาย หรือนโยบายของฝ่ายการเมือง ไม่สามารถสร้างกลไก “บูรณาการ” ขึ้นมาได้จริง
- การนำผลการประชุมที่เกิดขึ้น (ในปี 2012) มาสู่การปฏิบัติอาจไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาการจัดทำแผน/ แปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11
- เนื่องจากเศรษฐกิจสีเขียวเป็นแนวทางใหม่ของประเทศไทย การลงทุนของภาครัฐเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการสนับสนุนให้ประเทศก้าวไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นการเพิ่มกลไกกฎระเบียบจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของทุกภาคส่วน
- ขาดนโยบายการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๓. โอกาสในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว

- ✓ หากสามารถผลักดันให้มีการกำหนดกลไก และกรอบแนวทางที่เป็นที่ยอมรับ และเกื้อกูลการดำเนินงานของประเทศไทย ก็จะเป็นโอกาสอันดีที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน และเทคโนโลยีในการสนับสนุนให้ประเทศไทยมีความพร้อมในการปรับตัวไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว
- ✓ สามารถนำประสบการณ์ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ในรูปของ side event เพื่อนำเสนอการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม และเป็นแบบอย่างให้กับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ สามารถนำไปดำเนินการได้
- ✓ เรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับนานาประเทศในการไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว
- ✓ ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศในการเจรจา
- ✓ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ✓ นโยบาย/แนวทางที่ประเทศไทยจะได้นำกลับมาถ่ายทอดหรือดำเนินการในบริบทของประเทศไทย
- ✓ ประโยชน์ที่ประเทศไทยควรจะได้รับในเรื่อง Green Economy จากการประชุม Rio+20 อย่างน้อยที่สุด ก็คือ การจัดตั้งกองทุนจากเงินส่วนหนึ่งของประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีระดับรายได้ (GDP) สูง เพื่อสนับสนุน หรือก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้ประเทศด้อยพัฒนา ที่ยังมีกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีที่ยังไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้ปรับตัวสู่กระบวนการผลิตและการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือ Green Economy
- ✓ เป็นโอกาสที่ดีของการทบทวนแนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศ ว่าประเทศไทยอยู่บนเส้นทางการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่หลังจากผ่านไป 20 ปีนับตั้งแต่การประชุม Rio ในปี 1992 ทำให้ประเด็นเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน และแนวคิดใหม่ๆ คือ Green Economy ได้กลายมาเป็น “นโยบายสาธารณะ” (Public Policy) และ “วาระทางการเมือง” (Political Agenda) ในระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ
- ✓ เป็นโอกาสที่ดีของการนำเสนอแนวคิด ทางเลือกการพัฒนา ที่แตกต่างไปจากแนวคิดการพัฒนาแบบกระแสหลัก ตัวอย่างเช่น แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดทางพัฒนาจากภูมิปัญญาตะวันออก เป็นต้น (แต่ขึ้นอยู่กับความพร้อมในการเข้าร่วมประชุมที่ดีด้วย)

- ✓ มีโอกาสที่ประเทศไทยจะได้รับแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการกีดกันทางการค้า

๔. ความเสี่ยงในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว

- ✓ การขาดข้อมูลในเรื่องความต้องการของทุกภาคส่วน
- ✓ การเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการกำหนดท่าทีเกี่ยวกับมาตรการที่จะมีผลกระทบโดยตรงต่อภาคส่วนนั้นๆ
- ✓ พันธกรณีที่ทำให้ไม่อาจปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในประเทศ เช่น ในกรณีที่ต้องแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคมที่อาจทำให้เป้าหมายของเศรษฐกิจสีเขียวชะงักงันหรือเซื่องช้าลง
- ✓ พันธกรณีที่ต้องยอมรับมาตรฐานสากลที่ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างใน carrying capacity ทำให้กลายเป็น non-tariff barrier ด้านการค้า
- ✓ จะถูกบังคับด้วยกฎ ระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ หรือมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่สูงขึ้นที่จะทำให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงกระบวนการผลิตและใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยที่ยังไม่มีความพร้อม ทั้งทางด้านตัวเทคโนโลยีและค่าใช้จ่ายที่จะลงทุน อันจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และในท้ายที่สุดสังคมของไทย
- ✓ การรับแนวคิด หรืออธิบาย ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด เรื่อง Green Economy แบบผิวเผิน หรือตีความในแบบที่สนับสนุนกับแนวทางการพัฒนาแบบเดิม/กระแสหลักที่เน้นมิติเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้ไม่เกิดประโยชน์จากการประชุม Rio +20
- ✓ ลิขสิทธิ์ การกีดกันทางการค้า

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ – นามสกุล	นางอัษฎาพร ไกรพานนท์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการ
ชื่อหน่วยงาน	สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถานที่ทำงาน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชั้น 9 ตึกกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ถนนพหลโยธิน สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์	02 278 8619
โทรสาร	02 278 8621
ที่อยู่ปัจจุบัน	1 ซอยเพชรเกษม 43 แขวงบางแค เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ – โทรสาร	02 801 0522
วุฒิการศึกษา (สถานที่ศึกษา)	วท.บ. (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น วท.ม. (ปฐพีวิทยา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Ph.D. (Marine Sciences) Louisiana State University, USA
ประสบการณ์และผลงาน	งานความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อื่นๆ (เช่น เครื่องราชอิสริยาภรณ์) ประถมาภรณ์ มงกุฎไทย (ป.ม.)	